

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: Організаційно-методичне забезпечення обліку та аналізу витрат
виробництва агропромислового підприємства ТОВ «Бакай-Агро»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0711-0а
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньої програми «Облік і аудит»

А.С. Романова

Керівник: к.е.н., доцент Гринь В.П.

Рецензент: к.н.держ.упр., доцент Саєнко О.Р.

Запоріжжя – 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри _____ Н.М. Проскуріна
« ____ » _____ 2022р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Романовій Анастасії Сергіївні

1. Тема роботи: Організаційно-методичне забезпечення обліку та аналізу витрат виробництва агропромислового підприємства ТОВ «Бакай-Агро»
керівник роботи: Гринь В.П., к.е.н., доцент,

затверджені наказом ЗНУ від 09.06.2022 року № 642-с

2. Строк подання студентом роботи: 01 грудня 2022 року.

3. Вихідні дані до роботи: первинні та зведені документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, статутні та установчі документи, фінансова, статистична та податкова звітність, законодавчо - нормативні акти з питань обліку і аудиту, спеціальна література, фахові наукові статті та доповіді на міжнародних науково-практичних конференціях з питань сучасного стану та вдосконалення обліку і аудиту.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити теоретичні засади обліку та аналізу витрат виробництва підприємства; вивчити особливості обліку витрат виробництва на ТОВ «БАКАЙ-АГРО»; проаналізувати витрати виробництва на ТОВ «БАКАЙ-АГРО»; виявити недоліки та запропонувати шляхи вдосконалення; сформулювати висновки та пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 14 рис., 18 табл.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	к.е.н., доцент Гринь В.П.	19.08.2022	19.08.2022
2	к.е.н., доцент Гринь В.П.	16.09.2022	16.09.2022
3	к.е.н., доцент Гринь В.П.	07.10.2022	07.10.2022

7. Дата видачі завдання: 15 червня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	липень 2022	виконано
3.	Виконання вступу	липень 2022	виконано
4.	Виконання розділу 1	серпень 2022	виконано
5.	Виконання розділу 2	вересень 2022	виконано
6.	Виконання розділу 3	жовтень 2022	виконано
7.	Формування висновків	листопад 2022	виконано
8.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2022	виконано
9.	Подання роботи на кафедру	грудень 2022	виконано

Студент _____
(підпис)

А.С. Романова

Керівник роботи _____
(підпис)

В.П. Гринь

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____
(підпис)

В.В. Сьомченко

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота містить 125 с., 3 розділи, 14 рис., 18 табл., 9 додатків, 90 джерел.

ВИТРАТИ, ВИРОБНИЦТВО, ОБЛІК, АУДИТ, СОБІВАРТІСТЬ,
МАТЕРІАЛЬНІ ВИТРАТИ, АНАЛІЗ, АКТИВИ, ГОТОВА ПРОДУКЦІЯ
РОСЛИННИЦТВА, СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО

Об'єктом дослідження є процес обліку і аналізу витрат на виробництво продукції в ТОВ «Бакай-Агро» Запорізького району Запорізької області.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних підходів та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку та аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва.

Методи дослідження: методи наукового узагальнення, історичний і системний підходи, методи індукції та дедукції, класифікації, порівняння, наукової абстракції, системного та комплексного аналізу, графічний та табличний методи.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних з удосконаленням обліку та підвищенням ефективності аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва. У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна:

удосконалено:

– дослідження економічної сутності витрат виробництва продукції рослинництва дозволило уточнити визначення поняття економічної категорії «витрати», які слід розглядати як вартість використаної живої та уречевленої праці і сил природи для досягнення певної мети та узагальнити класифікацію

групування витрат за стадіями життєвого циклу виробу, яка враховує галузеву специфіку виробництва продукції рослинництва і є найбільш доцільною для побудови бухгалтерського обліку витрат виробництва та формування собівартості продукції рослинництва;

– перелік витрат та розглянуто їх вплив на процес формування собівартості продукції рослинництва, яка дозволить посилити контроль за використанням запасів у відповідності з його цільовим призначенням та каналами надходження на підприємство, відокремити різні види робіт і послуг для раціонального їх обліку;

– форми первинних документів, які необхідні при плануванні виробничої діяльності підприємства, а потім реалізовувати вимоги обліку з наступним задоволенням потреб аналізу;

набули подальшого розвитку:

– запропоновано використовувати «Зведену відомість підведення підсумків діяльності підприємства (виробничого підрозділу) за об'єктами калькулювання, видами продукції (робіт, послуг)» задля ефективного впровадження попроцесного методу обліку та розподілу витрат за операціями, розроблену на основі технологічної карти;

– розроблено зведені документи, а саме «Акт інвентаризації наявності та витрат на вирощування продукції» та «Акт інвентаризації наявності та витрат на збирання продукції», для документального забезпечення інвентаризації фактичної наявності та витрат на вирощування біологічних активів перед збиранням урожаю та для оперативного контролю правильності відображення фактичного надходження продукції рослинництва та витрат на збирання урожаю.

Отримані результати дослідження спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку витрат на виробництво продукції рослинництва, можуть впроваджуватися в практику роботи аграрних підприємств, а також використовуватися при розробці нормативних матеріалів бухгалтерського обліку та аналізу.

SUMMARY

The qualifying work contains 125 pp., 3 sections, 14 fig., 18 tab., 9 annex, 90 references.

COSTS, PRODUCTION, ACCOUNTING, AUDIT, COST, MATERIAL COSTS, ANALYSIS, ASSETS, FINISHED CROP PRODUCTS, AGRICULTURAL ENTERPRISE

The object of the research is the process of accounting and analysis of production costs in BAKAY-AGRO Limited Liability Company, Zaporizhzhia district of Zaporizhzhia region.

The purpose of the qualification work is to substantiate theoretical and methodological approaches and develop practical recommendations for improving the accounting and analysis of costs for the production of plant products.

Research methods: methods of scientific generalization, historical and systemic approaches, methods of induction and deduction, classification, comparison, scientific abstraction, systematic and complex analysis, graphical and tabular methods.

The scientific novelty of the obtained results lies in the theoretical and methodological substantiation related to the improvement of accounting and the improvement of the efficiency of the analysis of costs for the production of plant products. In the process of research, the following scientific results were obtained, which are characterized by scientific novelty:

improved:

– the study of the economic essence of the costs of production of crop production made it possible to clarify the definition of the concept of the economic category «costs», which should be considered as the cost of the used live and tangible labor and the forces of nature to achieve a certain goal, and to generalize

the classification of the grouping of costs according to the stages of the product's life cycle, which takes into account the specifics of the industry production of crop production and is the most expedient for the construction of accounting of production costs;

- a list of expenses and their impact on the process of forming the cost of crop production, which will allow to strengthen the control over the use of stocks in accordance with their intended purpose and channels of receipt to the enterprise, to separate different types of work and services for their rational accounting;

- forms of primary documents, which are necessary when planning the production activities of the enterprise, and then implement accounting requirements followed by meeting the needs of analysis;

acquired further development:

- it is proposed to use the «Summary summary of the activity of the enterprise (production division) by costing objects, types of products (works, services)» for the effective implementation of the process-based method of accounting and distribution of costs by operations;

- consolidated documents were developed, namely the «Act of Inventory of Availability and Costs for Growing Products» and «Act of Inventory of Availability and Costs for Harvesting Products», for documentary support of the inventory of actual availability and costs of growing biological assets before harvesting and for operational control of the correctness of the display the actual receipt of plant products and costs for harvesting, which will ensure a high level of informativeness of the inventory results.

The obtained results of the research are aimed at increasing the reliability, efficiency, and analysis of the accounting of costs for the production of plant products, they can be implemented in the practice of work of agricultural enterprises, and also be used in the development of regulatory materials for accounting and analysis.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ	
РЕФЕРАТ	
SUMMARY	
СКРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ	
ВСТУП	11
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ВАРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА	
1.1 Економічна сутність витрат, їх групування та класифікація.....	16
1.2 Облік витрат на виробництво та процес формування собівартості продукції рослинництва	22
1.3 Теоретичні засади організації аналізу.....	33
РОЗДІЛ 2 ОБЛІК ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО І ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА НА ТОВ «БАКАЙ- АГРО»	
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства	42
2.2 Облік витрат на виробництво та формування собівартості продукції рослинництва на підприємстві.....	53
2.3 Удосконалення обліку витрат і виходу продукції рослинництва на підприємстві за попроцесним методом	63
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО І ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ	
3.1 Аналіз витрат на виробництво і формування собівартості продукції рослинництва на підприємстві	74
3.2 Методичні засади організації оперативного аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва	80

3.3 Удосконалення аналізу витрат на виробництво та формування собівартості продукції рослинництва.....	84
ВИСНОВКИ	97
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	101
ДОДАТОК А Особливості сільськогосподарського виробництва та їх вплив на організацію бухгалтерського обліку.....	110
ДОДАТОК Б Акт інвентаризації наявності та витрат на вирощування продукції рослинництва в ТОВ «БАКАЙ-АГРО».....	111
ДОДАТОК В Акт інвентаризації наявності та витрат на збирання продукції рослинництва в ТОВ «БАКАЙ-АГРО».....	112
ДОДАТОК Д Фінансова звітність ТОВ «БАКАЙ-АГРО» за 2019 рік.....	113
ДОДАТОК Е Звіт про основні економічні показники роботи ТОВ «БАКАЙ-АГРО» за 2019 рік	115
ДОДАТОК Ж Фінансова звітність ТОВ «БАКАЙ-АГРО» за 2020 рік	117
ДОДАТОК И Звіт про основні економічні показники роботи ТОВ «БАКАЙ-АГРО» за 2020 рік.....	119
ДОДАТОК К Фінансова звітність ТОВ «БАКАЙ-АГРО» за 2021 рік	121
ДОДАТОК Л Звіт про основні економічні показники роботи ТОВ «БАКАЙ-АГРО» за 2021 рік	123

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ЗУ – Закон України

П(С)БО – Положення (стандарти) бухгалтерського обліку

М(С)БО – Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності

МСА – Міжнародні стандарти аудиту

ТМЦ – Товарно-матеріальні цінності

ПДВ – Податок на додану вартість

ТОВ – Товариство з обмеженою відповідальністю

га – гектар

чол. – чоловік

грн.. - гривень

тис. грн. – тисяч гривень

% – відсотки

і т.д. – і так далі

ВСТУП

Обмеженість виробничих ресурсів, що використовуються в сільському господарстві, та необхідність задоволення дедалі зростаючих потреб населення в сучасних умовах об'єктивно вимагають підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Досягнення високих показників діяльності, підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів, збереження та нарощування майна підприємства досягається завдяки належній організації управлінського механізму, невід'ємною складовою якого є система контролю. На сьогодні питання організації внутрішнього контролю на підприємстві державою не врегульовані, а тому це питання належить до сфери діяльності власника підприємства і керівництва. Контроль за матеріальними витратами є найважливішою умовою збереження власності підприємства. Дані бухгалтерського обліку підприємства повинні містити інформацію для знаходження резервів зниження собівартості продукції, для раціонального використання матеріалів, зниження норм витрати, забезпечення належного зберігання матеріалів, їх збереження.

Організаційно-методичні засади обліку продукції рослинництва та організації внутрішнього контролю виробничих витрат на підприємстві постійно знаходяться у колі зору не тільки науковців, а й практикуючих бухгалтерів. Їм присвятили свої праці такі дослідники: Н.М. Бондаренко, С.І. Головацька, В.А. Дерій, М.Я. Дем'яненко, В.М. Жук, В.В. Івата, М.В. Кравченко, І.І. Рибак, П.Т. Саблук, Л.К. Сук, М.Г. Чумаченко та багато інших. Серед зарубіжних вчених даною проблемою займалися: А. Апчерч, В.Б. Івашкевич, В.І., Волинець, В.Ф. Палій, Дж. Фостер, Ч. Хорнгрен, Л.І. Хоружій, А. Яругова.

У галузі рослинництва з-поміж об'єктів обліку важливе місце посідають витрати на виробництво продукції. Необхідно зауважити, що облік витрат на виробництво належить до найбільш складних і трудомістких ділянок роботи

бухгалтерських служб. Отже, питання обліку витрат на виробництво продукції рослинництва вимагає додаткового дослідження і подальшого вирішення, що й обумовило вибір теми дослідження.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних підходів та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку та аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва.

Досягнення мети зумовило постановку та вирішення наступних завдань:

- розкрити сутність витрат, обґрунтувати їх склад і кваліфікацію в обліку;
- охарактеризувати процес обліку та аналізу витрат на виробництво та формування собівартості продукції рослинництва;
- визначити галузеві особливості вирощування продукції рослинництва та їх вплив на методику обліку та аналізу;
- дослідити облік і аналіз витрат на виробництво і формування собівартості продукції рослинництва в ТОВ «БАКАЙ-АГРО»;
- критично оцінити доцільність використання первинних документів для списання матеріальних цінностей і обліку затрат праці та її оплати та обґрунтувати порядок використання синтетичних рахунків при обліку виробництв;
- запропонувати організацію обліку витрат і виходу продукції рослинництва;
- удосконалити оперативний аналіз витрат виробництва та первинний облік у рослинництві.

Об'єктом дослідження є процес обліку і аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва в ТОВ «БАКАЙ-АГРО» Запорізького району Запорізької області.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і практичних аспектів обліку і аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва.

Інформаційною базою дослідження обрано ТОВ «БАКАЙ-АГРО»

Запорізького району Запорізької області.

Для досягнення поставленої мети були використані наукові методи, які застосовуються при вивченні соціально-економічних процесів і явищ, а саме: методи наукового узагальнення (при уточненні сутності поняття «витрати»), історичний і системний підходи (при визначенні основних історичних етапів розвитку форм витрат виробництва), методи індукції та дедукції, класифікації, порівняння, наукової абстракції, системного та комплексного аналізу (при розробці пропозицій щодо обліку та аналізу витрат виробництва) та ін.

У процесі дослідження використовувалися законодавчо-нормативні акти, прийняті Верховною Радою та Кабінетом Міністрів України, праці вітчизняних та зарубіжних вчених з теорії та методології бухгалтерського обліку; інструктивні матеріали Міністерств фінансів та аграрної політики України, що регламентують організацію і ведення бухгалтерського обліку.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних з удосконаленням обліку та підвищенням ефективності аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва. У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна:

удосконалено:

– дослідження економічної сутності витрат виробництва продукції рослинництва дозволило уточнити визначення поняття економічної категорії «витрати», які слід розглядати як вартість використаної живої та уречевленої праці і сил природи для досягнення певної мети та узагальнити класифікацію групування витрат за стадіями життєвого циклу виробу, яка враховує галузеву специфіку виробництва продукції рослинництва і є найбільш доцільною для побудови бухгалтерського обліку витрат виробництва та формування собівартості продукції рослинництва;

– перелік витрат та розглянуто їх вплив на процес формування собівартості продукції рослинництва, яка дозволить посилити контроль за використанням запасів у відповідності з його цільовим призначенням та

каналами надходження на підприємство, відокремити різні види робіт і послуг для раціонального їх обліку;

– форми первинних документів, які необхідні при плануванні виробничої діяльності підприємства, а потім реалізовувати вимоги обліку з наступним задоволенням потреб аналізу;

набули подальшого розвитку:

– запропоновано використовувати «Зведену відомість підведення підсумків діяльності підприємства (виробничого підрозділу) за об'єктами калькулювання, видами продукції (робіт, послуг)» задля ефективного впровадження попроцесного методу обліку та розподілу витрат за операціями, розроблену на основі технологічної карти;

– розроблено зведені документи, а саме «Акт інвентаризації наявності та витрат на вирощування продукції» та «Акт інвентаризації наявності та витрат на збирання продукції», для документального забезпечення інвентаризації фактичної наявності та витрат на вирощування біологічних активів перед збиранням урожаю та для оперативного контролю правильності відображення фактичного надходження продукції рослинництва та витрат на збирання урожаю, що забезпечить високий рівень інформативності результатів інвентаризації.

Теоретичною та методичною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем бухгалтерського обліку і аналізу витрат виробництва; законодавчі та нормативні акти з питань аналізу та бухгалтерського обліку, зокрема з обліку витрат виробництва; програмні документи та постанови уряду з економічних питань тощо.

Отримані результати дослідження спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку витрат на виробництво продукції рослинництва, можуть впроваджуватися в практику роботи аграрних підприємств, а також використовуватися при розробці нормативних матеріалів та законодавчих актів з бухгалтерського обліку та аналізу. Застосування на практиці запропонованих рекомендацій дозволить

забезпечити адекватне відображення операцій з формування витрат на виробництво продукції рослинництва, своєчасне одержання та аналіз необхідної інформації керівництвом.

Основні результати дослідження, що викладені в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію шляхом обговорення та отримали позитивну оцінку науковців на конференціях: III Міжнародна студентська наукова конференція «Теоретичне та практичне застосування результатів сучасної науки» 7 жовтня 2022 року, м. Біла Церква, ГО «Молодіжна наукова ліга», зокрема у збірнику даної конференції опубліковано одну тезу, XVII Міжнародна науково-практична конференція «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях» 13-14 жовтня 2022 року, Запорізький національний університет, зокрема у збірнику даної конференції опубліковано одну тезу, Шістнадцята всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України (в умовах воєнного стану та поствоєнний період)» 10-12 листопада 2022 року, Національний університет «Одеська політехніка», зокрема у збірнику даної конференції опубліковано одну тезу. Також на основі матеріалів кваліфікаційної роботи було опубліковано одну статтю щодо теми дослідження у збірнику статей молодих вчених Запорізького національного університету «Обліково-аналітичне забезпечення управління розвитком підприємства».

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку літератури, додатків. Основний зміст викладено на 99 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 18 таблиць, 14 рисунків, додатки, містить 90 найменувань літературних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

1.1 Економічна сутність витрат, їх групування та класифікація

Виробництво – це один із основних процесів господарської діяльності підприємства. У процесі виробництва використовують природні ресурси, сировину, матеріали, паливо, енергію, трудові ресурси, основні засоби і одержують готову продукцію для подальшої реалізації. До витрат виробництва відносять витрати, обумовлені технологією виробництва, перебувають у залежності від обсягу випущеної продукції і складають її речову основу.

На рахунках фінансового обліку повинна своєчасно, повно і правдиво відображатися інформація про фактичні витрати на виробництво продукції, яка використовується для обчислення фактичної собівартості окремих її видів, а також для контролю за раціональним використанням трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Скорочення витрат і зниження собівартості продукції позитивно впливає на кінцеві результати діяльності підприємства.

Витрати виробництва – це те, у що обходиться створення продукту підприємству [81]. Водночас суспільні витрати на створення продукту включають також додаткову працю, втілену в додатковому продукті. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства визначаються П(С)БО 16 «Витрати» [62]. Відповідно до П(С)БО під витратами розуміють зменшення економічних вигод внаслідок вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок внесків власників).

Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Це відповідає принципам міжнародних стандартів фінансової звітності і застосовуваному у національних стандартах принципу відповідності витрат доходам [48]. Якщо витрати неможливо прямо пов'язати з доходами певного періоду, то вони відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

Згідно з п. 5–8 П(С)БО 16 витрати визнаються за наступних умов:

- зменшення активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу підприємства (крім зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками). Приклад: списання паливно-мастильних матеріалів; нарахування заробітної плати персоналу підприємства;

- визнання на основі систематичного і раціонального розподілу економічних вигод, які забезпечує актив протягом декількох звітних періодів. Приклад: нарахування амортизації основних засобів, нарахування амортизації нематеріальних активів;

- негайне визнання, якщо економічні вигоди не відповідають або перестають відповідати критеріям активів підприємства. Приклад: уцінка запасів, створення резерву сумнівних боргів;

- можлива достовірна оцінка суми витрат [62].

На сьогодні не є проблемою визначити, які витрати віднести до операційних, фінансових, інвестиційних чи до надзвичайних. Значно більший інтерес становить класифікація їх усередині кожного виду [37].

Ефективність системи обліку може бути досягнута, якщо буде ґрунтуватися на логічній класифікації витрат і забезпечуватиме можливість їх повного та глибокого аналізу. Класифікація має бути системною і відповідати потребам управління. Класифікація витрат є поділом їх на класи на основі загальних ознак об'єктів і закономірних зв'язків між ними [22].

Значну увагу розв'язанню проблеми класифікації витрат було приділено

на рівні законодавчих актів України, зокрема, «Методичними рекомендаціями з формування собівартості продукції (робіт, послуг) в промисловості», «Методичними рекомендаціями з формування складу витрат і порядку їх планування в торговельній діяльності» (далі – методичні рекомендації) тощо. Так, в методичних рекомендаціях [47] передбачено групування витрат за дев'ятьма ознаками:

1) за центрами відповідальності: витрати виробництва, цеху, дільниці, технологічного переділу, служби;

2) за видами продукції, робіт, послуг: витрати на вироби, типові представники виробів, групи однорідних виробів, одноразові замовлення, напівфабрикати, валову, товарну, реалізовану продукцію;

3) за єдністю складу (однорідністю витрат): одноелементні, комплексні;

4) за видами витрат: витрати за економічними елементами, витрати за статтями калькуляції;

5) за способом перенесення вартості на продукцію: витрати прямі та непрямі;

6) за ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат: витрати змінні та постійні;

7) за календарними періодами: витрати поточні, довгострокові, одноразові;

8) за доцільністю витрачання: продуктивні та непродуктивні;

9) за визначенням відношення до собівартості продукції: витрати на продукцію та витрати періоду.

В розрізі видів діяльності Планом рахунків, для визначення фінансового результату передбачено класифікацію витрат залежно від видів діяльності (витрати від основної діяльності, витрати від участі в капіталі, фінансові витрати, інші витрати основної діяльності, витрати від надзвичайних подій) та за економічними елементами.

Розповсюдженими класифікаційними ознаками витрат є такі:

– за економічними елементами;

- калькуляційними статтями;
- за способом включення до собівартості;
- за складом витрат;
- за залежністю від обсягів діяльності.

В економічній літературі зустрічається групування за техніко-економічним змістом (основні та накладні), за відношенням до процесу виробництва (витрати предметів праці, засобів праці, живої праці), за сферами кругообігу коштів (витрати сфери виробництва, витрати обігу), за періодичністю виникнення (одноразові, поточні, періодичні), за охопленням плануванням (заплановані, незаплановані), за лімітуванням (лімітовані загальнодержавними регламентами, не лімітовані), за ступенем готовності продукції (витрати на готову продукцію, витрати на напівфабрикати), за об'єктами управління (за місцями виникнення, за центрами витрат, за центрами відповідальності), за залежністю від діяльності підприємства (залежні, незалежні) [52].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» (п. 21) [62] регламентує порядок групування витрат операційної діяльності за економічними елементами (див. таблицю 1.1).

Кожна з наведених ознак дозволяє певним чином диференціювати витрати, але у самій класифікації відсутня системність, яка б дозволяла чітко відслідковувати реальні потреби управління.

Ч.Г. Хорнгерн та Дж. Хорнгерн пропонують шість ознак для класифікації [85]:

- за складом (фактичні та планові (прогнозні));
- по відношенню до обсягів виробництва (змінні, постійні та ін.);
- за ступенем усереднення (загальні та середні);
- за функціями управління (виробничі, комерційні та адміністративні);
- за способом віднесення на собівартість об'єктів (прямі та непрямі);
- за порядком віднесення на період генерування прибутку (витрати на продукцію та витрати періоду).

Таблиця 1.1 – Витрати операційної діяльності за елементами

Елементи витрат	Склад елементів витрат
Матеріальні витрати	<ul style="list-style-type: none"> – сировина та основні матеріали; – купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби; – паливо й енергія, запасні частини, будівельні матеріали; – тара й тарні матеріали; – допоміжні та інші матеріали
Витрати на оплату праці	<ul style="list-style-type: none"> – заробітна плата за окладами й тарифами; – премії та заохочення; – матеріальна допомога та компенсаційні виплати; – оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу; – інші витрати на оплату праці
Відрахування на соціальні заходи	<ul style="list-style-type: none"> – відрахування на пенсійне забезпечення, соціальне страхування, страхові внески на випадок безробіття; – відрахування на індивідуальне страхування персоналу; – відрахування на інші соціальні заходи
Амортизація	– сума нарахованої амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів
Інші операційні витрати	<ul style="list-style-type: none"> – витрати операційної діяльності, які не ввійшли до складу вищезазначених елементів; – витрати на відрядження; – послуги зв'язку; – плата за розрахунково-касове обслуговування тощо

Для вирішення завдань стратегічного управлінського обліку доцільним є групування витрат за стадіями життєвого циклу виробу. Стадії життєвого циклу обумовлюють методику розрахунку витрат (укрупнено чи дуже деталізовано, чи за лімітованою ціною, яка вже існує на аналогічному ринку) [37].

Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих та наднормативних виробничих витрат [28]. До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці й інші прямі витрати; змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати. Виробнича собівартість продукції зменшується на справедливую вартість супутньої продукції, яка реалізується, і вартість супутньої продукції, яка використовується на самому підприємстві, в оцінці можливого її використання.

Прямими витрати вважаються ті, які можна віднести безпосередньо на відповідний об'єкт витрат або які розподіляються між об'єктами витрат пропорційно до бази, з якою ці витрати перебувають у близькій залежності. Витрати мастильних матеріалів розподіляються пропорційно вартості основного пального; амортизація й витрати на поточний ремонт приміщення – пропорційно площі, що використовується при виробництві окремих видів продукції тощо. До складу прямих матеріальних витрат включається вартість сировини та основних матеріалів, що утворюють основу виробленої продукції, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів, допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат. До складу прямих витрат на оплату праці включаються основна й додаткова заробітна плата та інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції, виконання робіт або надання послуг, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат. До складу інших прямих витрат належать усі інші виробничі витрати, які можуть бути прямо віднесені до конкретного об'єкта витрат, зокрема відрахування на соціальні заходи; плата за оренду земельних і майнових паїв; амортизація необоротних активів; втрати від браку, які складаються з вартості остаточно забракованої з технологічних причин продукції (виробів, вузлів, напівфабрикатів), зменшеної на її справедливу вартість та витрат на виправлення такого технічно неминучого браку. Загальновиробничі – це витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням окремих галузей і виробництв. До складу загальновиробничих витрат включаються: оплата праці апарату управління цехами, дільницями, відділеннями, фермами тощо з відрахуваннями на соціальні заходи; амортизація необоротних активів загальновиробничого призначення; витрати на охорону праці, техніку безпеки й охорону навколишнього природного середовища; інші витрати.

Всі витрати на виробництво відображаються у фінансовій звітності, зокрема в формі № 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід).

Проаналізувавши дану інформацію, зроблено висновки:

- 1) витрати є якісним показником діяльності підприємства, показником його ефективності;
- 2) витрати можуть бути згруповані за різними ознаками. Важливе аналітичне значення має системний поділ на постійні і змінні. Постійні витрати протягом короткого часу залишаються незмінними, змінні змінюються з обсягом виробництва;
- 3) важливим аспектом, що впливає на класифікацію витрат в системі управлінського обліку, є встановлення взаємозв'язку між величиною витрат і відповідними управлінськими рішеннями;
- 4) кількість ознак класифікації витрат та їх видів повинна відповідати кількості типових проблем для підприємства.

Подібна класифікація дає можливість не лише розподілити витрати за підрозділами, функціями, відповідальністю, видами діяльності, періодами, а й вирішувати суто управлінські завдання: прогнозувати майбутні стандартні і бажані витрати; виявляти альтернативні витрати; створювати проекти управлінських рішень, пов'язані з регулюванням витрат, які вирішуються в системі управлінського обліку.

1.2 Облік витрат на виробництво та процес формування собівартості продукції рослинництва

Контроль за виробничою діяльністю та управління витратами на її здійснення є головним призначенням обліку витрат на виробництво.

Основні завдання обліку витрат на виробництво:

- інформаційне забезпечення адміністрації підприємства для прийняття управлінських рішень;
- спостереження і контроль за фактичним рівнем витрат порівняно з їх

нормативами і плановими розмірами з метою виявлення відхилень та формування економічної стратегії на майбутнє;

- достовірний облік виходу продукції за її видами з урахуванням якості;
- обчислення собівартості виготовленої продукції для оцінки готової продукції і розрахунку фінансових результатів;

- виявлення й оцінка економічних результатів виробничої діяльності структурних підрозділів;

- систематизація інформації управлінського обліку виробничої діяльності для прийняття рішень, які мають довгостроковий характер (окупність виробничих програм, рентабельність продукції, ефективність капітальних вкладень тощо).

Облік витрат на виробництво ведеться з метою розподілу витрат на кожен окрему операцію та кожний окремий продукт, що необхідний для оцінки запасів і визначення фінансового результату. Система обліку виробничих витрат – це сумування витрат за центрами відповідальності і розподіл цих витрат на калькуляційну одиницю продукції [8].

Собівартість продукції – це найважливіший показник економічної ефективності її виробництва. Вона відображає всі сторони господарської діяльності, акумулюються результати використання всіх виробничих ресурсів. Від рівня собівартості залежать фінансові результати діяльності підприємств, темпи розширеного відтворення, фінансовий стан суб'єктів господарювання [86].

Проблема зниження собівартості набуває актуальності в умовах ринкових відносин. Пошук шляхів зниження собівартості допомагає багатьом господарствам підвищити свою конкурентоспроможність, уникнути банкрутства і вижити в умовах ринкової економіки. Важливу роль в цьому відіграє аналіз господарської діяльності підприємства [38].

Завданнями аналізу собівартості продукції рослинництва є:

- здійснення контролю за виконанням плану зниження собівартості продукції;

- вивчення впливу факторів на зміну її рівня;
- виявлення резервів зниження собівартості продукції;
- розробка заходів, спрямованих на освоєння виявлених резервів.

Для аналізу собівартості продукції рослинництва є такі джерела інформації, як звіт Ф.8 – АПК «Витрати на основне виробництво», ф.9 – АПК «Виробництво і собівартість продукції рослинництва», виробничі звіти бригад і ферм, особові рахунки орендарів, журнал доходів і витрат фермерів, а також первинні документи з обліку витрат на виробництво продукції, планові і нормативні дані.

Облік витрат на виробництво продукції рослинництва складається із декількох видів обліково-обчислювальних робіт: відображення елементів витрат на виробництво продукції рослинництва по результатах виконаних видів робіт; нагромадження та розподіл непрямих витрат між об'єктами обліку; розмежування та розподіл витрат основного й допоміжного виробництва, а також собівартості товарної продукції та незавершеного виробництва, а при наявності управлінського обліку визначення результатів діяльності госпрозрахункових підрозділів і підприємства в цілому [51].

При виробництві продукції рослинництва здійснюються витрати, які напряму пов'язані з технологічним процесом виробництва, та витрати, необхідні для його здійснення. Перелік цих витрат із деякими відхиленнями відповідає рекомендованим переліком статей витрат згідно Методичних рекомендацій № 132, а саме: витрати на оплату праці, насіння та посадковий матеріал, паливо та мастильні матеріали, добрива, роботи та послуги, витрати на ремонт необоротних активів, інші витрати на утримання основних засобів, інші витрати, загальновиробничі витрати [58].

Розподіл витрат на групи зображено на рисунку 1.1.

В Україні операційні витрати групують у п'ять категорій: матеріальні затрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація; інші операційні витрати (див. рисунок 1.2). У статті «Витрати на оплату праці», як правило показані витрати на основну та додаткову оплату

праці.

В період виконання певних технологічних операцій, наприклад, прополки окремих сільськогосподарських культур, масового збору врожаю в зв'язку з іншими умовами, сільськогосподарські підприємства залучають працівників зі сторони, яким оплата праці нараховується, згідно договорів підряду або трудової угоди. Це тягне за собою додаткові витрати засобів фонду оплати праці.

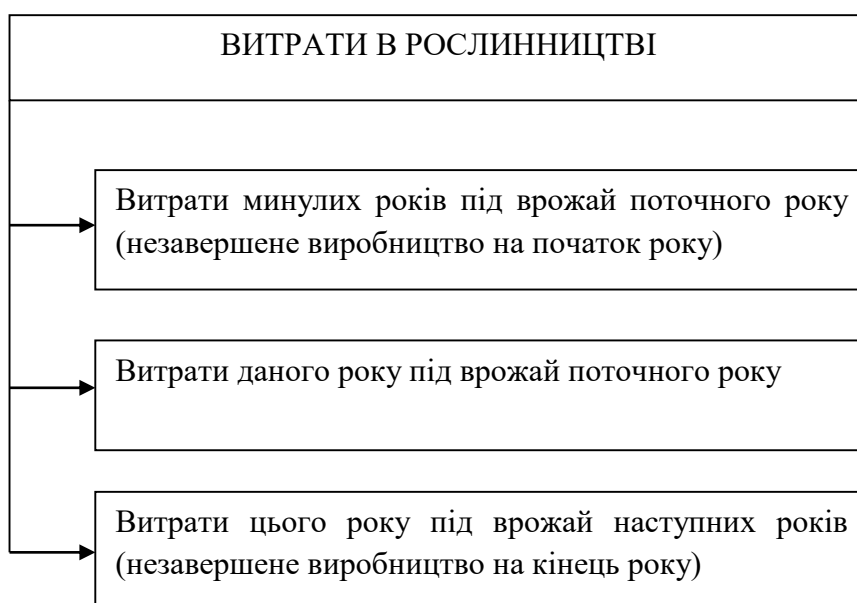

Рисунок 1.1 – Групи витрат в рослинництві

В господарствах, особливо де залучається ручна праця, для аналізу витрат на оплату праці самостійними статтями витрат є відокремлені «Оплата праці штатних працівників» та «Оплата праці сезонних працівників».

У статтю «Насіння та посадковий матеріал» господарства включають вартість насіння та посадкового матеріалу власного і придбаного, що використані для посіву (посадки) відповідних сільськогосподарських культур та насаджень. При цьому витрати на підготовку насіння до посіву, навантаження та транспортування його до місця посіву не включаються у вартість насіння, а відносять на виробництво певної сільськогосподарської

культури (групи культур) за відповідними статтями витрат [47].

Рисунок 1.2 – Групування елементів операційних витрат

Вартість насіння та посадкового матеріалу, одержаного від власного виробництва, списують на виробництво за собівартістю (власного виробництва минулих років — за фактичною собівартістю, поточного року — за плановою собівартістю з коригуванням у кінці року до фактичної), а насіння та посадковий матеріал, що купують на стороні, списують на виробництво за закупівельними цінами. Статтю «Насіння та посадковий матеріал» деякі підприємства ділять на «Насіння та посадковий матеріал власного виробництва поточного року» та «Насіння та посадковий матеріал куповані та власного виробництва минулих років», що дозволяє отримувати точну інформацію в обліку та проводити контроль щодо витрачання насіння та посадкового матеріалу за призначенням. До статті «Добрива» включаються витрати щодо внесення в ґрунт під сільськогосподарські культури органічних (гній, торф, компост, сидеральні добрива тощо), мінеральних, бактеріальних,

інших добрив та мікродобрив [47]. Витрати на підготовку добрив, навантаження їх в транспортні засоби і розкидачі, вивезення в поле та внесення в ґрунт списуються на конкретну сільськогосподарську культуру (групу культур) за відповідними статтями витрат і в дану статтю не включаються [47]. Органічні добрива власного виробництва списують на виробництво за собівартістю, покупні – за вартістю придбання. Мінеральні добрива оцінюють за закупівельними цінами. У деяких підприємствах, де розвивається галузь тваринництва, виокремлюють самостійні статті, зокрема: «Органічні добрива» та «Мінеральні добрива». Як відомо, мінеральні та органічні добрива мають різний корисний строк дії у ґрунті та різну вартісну оцінку. Так, слід врахувати вартість і кількість мінеральних добрив, враховуючи якість у центнерах фізичної ваги та в перерахунку на центнер діючої речовини та органічних добрив. За діючими положеннями вартість внесених у ґрунт добрив повністю відносять на першу культуру, під яку були внесені ці добрива, що призводить до завищення собівартості продукції першої культури та зниження в наступних культурах. Розрахунки за роботи і послуги сторонніх підприємств і організацій в господарствах становить значну частину всіх витрат. Тому доцільно виділити окремий елемент витрат «Роботи і послуги сторонніх підприємств і організацій», знявши ці витрати із елемента «Інші операційні витрати». Із цього елемента витрат виробники сільськогосподарської продукції повинні виокремити суми орендної плати за землю, а також суми сплачених податків, що включаються в операційні витрати, а також за використання природних ресурсів (плата за землю), що складають окремий елемент витрат. Щодо інших видів робіт та послуг, що здійснюються в рослинництві (послуги автотранспорту, електропостачання, водопостачання, послуги сторонніх організацій), то їх обліковують по кожному конкретному об'єкту обліку витрат за окремою статтею витрат або вони входять до складу загальновиробничих витрат рослинництва і в подальшому розподіляються між культурами в складі цих витрат.

В бухгалтерському обліку всі записи про витрати рослинництва

здійснюються за даними відповідних первинних документів за видами витрат. Документи по обліку витрат праці фіксують виробничі трудові витрати на виконання конкретних робіт. Використовують такі первинні документи: облікові листи трактористів машиністів, шляхові листи трактора, облікові листи праці та виконаних робіт, наряди на відрядну роботу (ф. № 70). Ці дані обробляються в бухгалтерії господарств та на їх основі формується Накопичувальна відомість по обліку витрат на оплату праці та відрахування з неї, на підставі цих даних щомісячно складають Зведену відомість нарахування і розподілу оплати праці та відрахувань на неї за об'єктами обліку (див. рисунок 1.3).

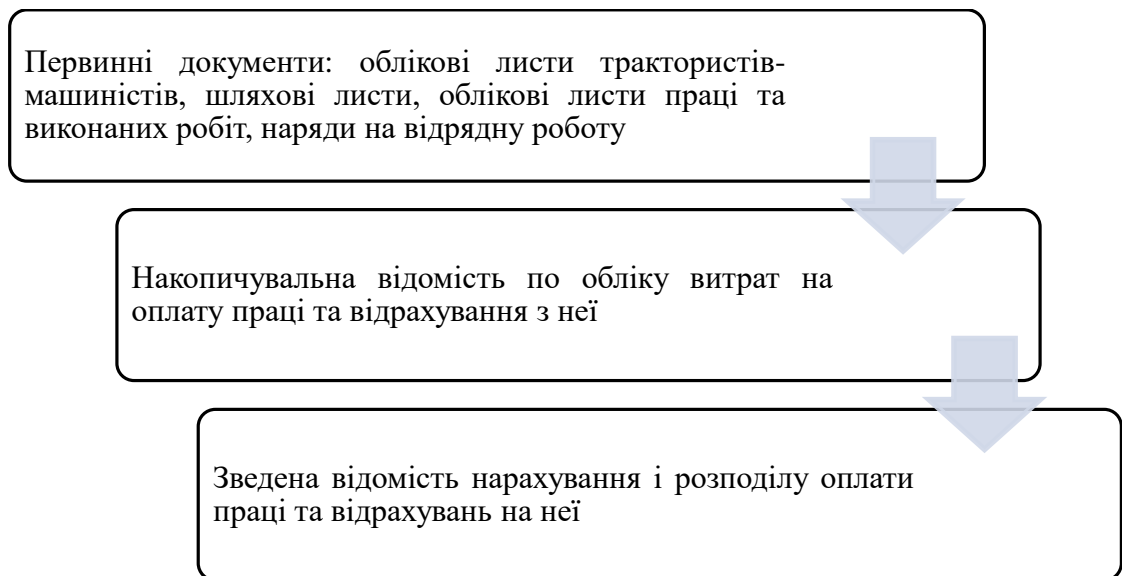

Рисунок 1.3 – Документи обліку витрат на оплату праці

Відпуск ТМЦ (сировини, матеріалів, палива) у виробництво здійснюють на підставі відповідних видаткових документів, дотримуючись діючих лімітів. Разовий відпуск ТМЦ для використання або переміщення всередині господарства здійснюють по накладних (форма № ВЗСГ8) [42].

Накладну, як правило, виписують у двох примірниках, один з яких передають на склад, а другий залишають в одержувача цінностей. На підставі накладних та лімітно-забірних карт відбувається відпуск цінностей із складу в

бригади, цехи та інші виробничі підрозділи підприємства, тобто здійснюється переміщення матеріалів від однієї особи до іншої. Вартість цінностей відносять на виробництво на підставі актів. Насіння на посів списують по актах на витрату насіння і садивного матеріалу (форма № ВЗСГ4), добрива — по актах про використання мінеральних, органічних і бактеріологічних добрив та засобів хімічного захисту рослин (форма № ВЗСГ3). Акти на списання цінностей складають після витрачання матеріалів із метою підтвердження факту проведення операцій. Залишки ТМЦ мають бути повернуті на склад і знову оприбутковані. На підставі оформлених в установленому порядку первинних прибуткових і видаткових документів завідуючий складом повинен у той самий день зробити записи в картки (книгу) складського обліку про надходження та видачу матеріалів, вивести залишки на кінець дня. Сезонний характер сільськогосподарського виробництва вимагає використовувати окрему методику нарахування та обліку амортизації тракторів, комбайнів та іншої сільськогосподарської техніки. Керуючись загальним правилом, амортизацію основних засобів у сільському господарстві потрібно нараховувати щомісяця. Але до того часу, поки не визначені конкретні об'єкти обліку, нараховану амортизацію не можна розподілити по об'єктах. Амортизація сільськогосподарської техніки в січні, лютому, березні не може бути віднесена на вирощування сільськогосподарських культур, які ще не посіяні. Маємо ситуацію, коли з однієї сторони, амортизацію потрібно нараховувати, а з іншої сторони, не маємо можливості цю суму віднести за призначенням. Деякі підприємства використовують такий варіант: амортизацію основних засобів, пов'язаних із рослинництвом, обліковувати як нерозподілену. Розподіл амортизації можна здійснювати у кінці року, коли уже чітко визначені об'єкти обліку за минулий період. Сільськогосподарська техніка може мати загальновиробниче призначення (трактори, причепи тощо) або бути вузько спеціалізованою (зернозбиральні комбайни, бурякозбиральні комбайни, сівалки зернові, тощо). Амортизацію об'єктів машино-тракторного парку відносять на окремий аналітичний рахунок. Її розподіляти по об'єктах

обліку доцільно в кінці року пропорційно обсягу виконаних робіт у еталонних умовних гектарах або витраченому пальному. Амортизацію плугів, сівалок, культиваторів та інших сільськогосподарських машин обліковують протягом року на окремому субрахунку по рахунку 23 «Виробництво», а в кінці року її розподіляють по об'єктах за встановленим на підприємстві порядком. Амортизацію вузькоспеціалізованих машин відносять до витрат на вирощування відповідних сільськогосподарських культур. Сільськогосподарські підприємства використовують рахунок 23 «Виробництво» субрахунок «Рослинництво» для обліку витрат і виходу продукції рослинництва. Це активний калькуляційний рахунок, за дебетом якого відображають витрати на виробництво, а за кредитом — вихід продукції (див. рисунок 1.4).

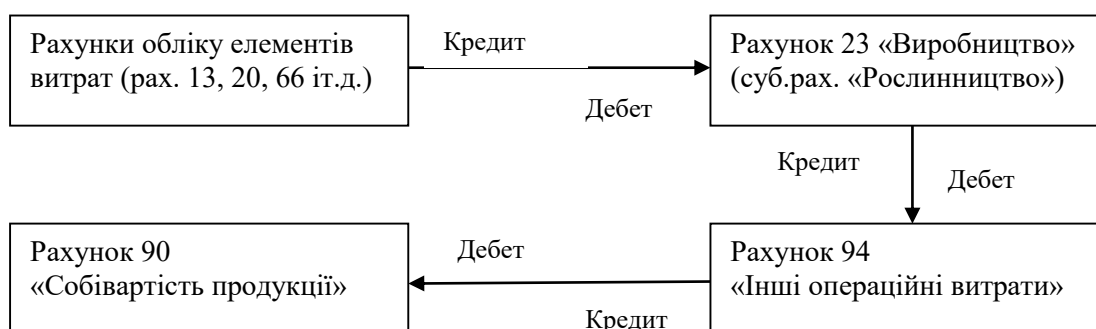

Рисунок 1.4 – Відображення витрат і виходу продукції рослинництва в обліку

По дебету і кредиту протягом року запаси обліковують наростаючим підсумком, а в поточному році дані субрахунку відображаються розгорнуто.

В кінці року визначають залишок по рахунку, який відображає суму незавершеного виробництва продукції рослинництва. Особливістю виробництва продукції рослинництва є наявність незавершеного виробництва. В обліку існує необхідність розмежовувати витрати і отримувати відповідні підсумкові дані за суміжними роками виробництва, за основними видами і

групами культур, за основними видами робіт, що виконуються, за статтями (елементами) витрат, за підрозділами господарства. Облік незавершеного виробництва (робіт, послуг) здійснюється відповідно до встановленого порядку на рахунках бухгалтерського обліку, передбачених для узагальнення інформації про витрати основного і допоміжного виробництв та обслуговуючих господарств. У кінці календарного року всі рахунки з обліку витрат на виробництво, де виробничий цикл завершено, тобто готову продукцію оприбутковано, закривають: з кредиту субрахунку 231 «Рослинництво» в дебет рахунків 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» та 90 «Собівартість реалізації». Це стосується всіх сільськогосподарських культур, що були посіяні восени минулого року і зібрані у поточному році [79]. Витрати на посів озимих культур урожаю наступного звітного року залишають на субрахунку 231 «Незавершене виробництво в рослинництві», витрати, пов'язані із декількома майбутніми виробничими періодами (внесення органічних добрив, витрати на вапнування та гіпсування ґрунтів, тощо) потрібно відносити на розподільчий субрахунок «Витрати майбутніх періодів у рослинництві», оскільки залишком за цими рахунками виступають витрати, що мали місце протягом поточного звітного періоду, але належать до декількох наступних виробничих періодів.

Списання повністю загиблих посівів залежить від причини їх загибелі (засуха, шкідники, пожар тощо) або в зв'язку з недостатньо добре організованою роботою (недотримання технології виробництва). При повній загибелі посівів унаслідок стихійного лиха такі витрати обліковують на рахунку 99 «Надзвичайні витрати» та списують на збитки підприємства й не включають у собівартість продукції рослинництва. Встановлення та підтвердження впливу певних обставин щодо виникнення надзвичайних витрат у рослинництві відбувається на основі рішення (висновку) Торгово-промислової палати України.

В рослинництві об'єктами калькулювання собівартості є окремі види основної, супутньої (зерно, зерновідходи, тощо) та побічної (солома, гичка,

стебла кукурудзи тощо) продукції, одержаної від вирощування сільськогосподарських культур. Щоб розділити витрати на основну, побічну та супутню продукцію використовують декілька методів, що мають зв'язок із технологією виробництва. Один з них це вирахування із загальної суми витрат вартості супутньої продукції, розподіл витрат за встановленими нормативами, або використання коефіцієнтів. В собівартість продукції включається частка загальногосподарських витрат. Розподіл цих витрат в рослинництві здійснюється по завершенню календарного року. Отже калькуляція собівартості продукції (робіт, послуг) обчислюється після завершення календарного року при складанні річного звіту. Калькуляційним періодом для визначення виробничої собівартості продукції рослинництва є календарний рік із закінченим технологічним циклом виробництва сільськогосподарської продукції.

Біологічні активи рослинництва мають свої особливості. Вони дають сільськогосподарську продукцію, яка є відокремленою від них і вважається окремим активом. При веденні бухгалтерського обліку сільськогосподарські підприємства повинні застосовувати П(С)БО 30 «Біологічні активи», тобто здійснювати оцінку біологічних активів і продукції рослинництва за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу. Неможливість оцінити біологічні активи рослинництва за справедливою вартістю призводить до того, що їх оцінюють та обліковують за виробничою собівартістю [81]. Необхідно зазначити, що застосування П(С)БО 30 не відміняє ведення бухгалтерського обліку витрат у порядку, передбаченому П(С)БО 16 та обчислення відповідно до його положень виробничої собівартості продукції рослинництва.

Підводячи підсумок, можна зробити висновок, що організація та технологічні особливості виробництва продукції рослинництва мають значний вплив на планування, контроль та облік витрат, що є основою для прийняття ефективних управлінських рішень. Основними проблемами обліку витрат виробництва продукції рослинництва є обґрунтування об'єктів обліку витрат та калькулювання, процес віднесення та розподілу витрат минулих

періодів, метод обліку витрат, порядок обліку та розподілу накладних витрат.

Особливості виробництва продукції рослинництва впливають на склад витрат виробництва, що в свою чергу вимагає внести уточнення в класифікацію статей витрат. Деталізація складу статей витрат дозволить отримувати достовірну інформацію для контролю та прийняття управлінських рішень, як за структурними підрозділами так і по підприємству в цілому.

1.3 Теоретичні засади організації аналізу

Економічний аналіз – це система спеціальних знань, що пов'язана з дослідженням існуючих економічних процесів і господарських комплексів, темпів, пропорцій, а також тенденцій розвитку, з виявленням глибинної їх суті і причин, що зумовлюють різні відхилення від запланованих показників, договірних зобов'язань, виробничих потужностей та об'єктивною оцінкою їх виконання. Економічний аналіз йде попереду управлінських рішень та дій, обґрунтовує та готує їх. Це основа наукового управління, його об'єктивності та ефективності.

Управління починається з оцінки стану і динаміки розвитку того чи іншого процесу. Для початку потрібно вибрати з різних джерел відповідну інформацію, аналітично її опрацювати визначеним способом. А потім на підставі такого аналізу можна обґрунтувати і прийняти певне управлінське рішення. Без уміння науково обґрунтовувати та правильно оцінювати ефективність рішень, що приймаються на основі даних аналізу, управління підприємством не може бути ефективним.

Економічний аналіз має велике значення в здійсненні інших функцій управління, насамперед такої як планування. У планах і в процесі керівництва їх виконанням органи планування та управління враховують економічні потреби, виробничі можливості, користь, інші вимоги економічних законів та

задовольняють їх.

Виконання планів та якість самого планування досліджується на підставі даних економічного аналізу. В процесі аналізу встановлюються та кількісно вимірюються фактори, які спричиняють відхилення у виконанні планів, розкриваються причини їх виникнення, позитивні та негативні сторони в роботі.

За результатами виконаного аналізу об'єктивно оцінюються досягнуті економічні результати, виявляються невикористані внутрішньовиробничі резерви, розробляються організаційно-технічні заходи щодо їх максимального використання, вносяться корективи до планових завдань, тобто контролюється, як дотримуються вимоги об'єктивних економічних законів, що забезпечують досягнення мети виробництва.

Дані аналізу виконання планів за попередні періоди є базою для складання обґрунтованих та оптимальних бізнес-планів на майбутнє. Планування починається та завершується економічним аналізом результатів господарської діяльності.

В умовах проведення ринкових реформ економічний аналіз забезпечує можливість об'єктивної оцінки економічних результатів діяльності трудових колективів, визначення їх місця в галузі, регіоні, а також частку кожного працівника в загальних економічних результатах діяльності підприємства відповідно до кількості та якості його трудових затрат. Це закладає основу для розробки обґрунтованої системи матеріального заохочення працюючих на підприємстві за рахунок фонду оплати праці та інших джерел.

Економічний аналіз - це важливий елемент в системі управління виробництвом, дієвий засіб виявлення внутрішньогосподарських резервів, основа розробки науково обґрунтованих планів і управлінських рішень.

Управління є цілеспрямований вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування.

Зважаючи на потреби постійного вдосконалення управління на основі впровадження досягнень науки першочерговим стає завдання організації

аналізу господарської діяльності.

Організації, в широкому її розумінні, притаманне упорядкування всіх елементів системи аналізу господарської діяльності. Зважаючи на це термін «організація економічного аналізу» означає організацію як систему або ж систему функціонування.

В той же час економічний аналіз – це складна функція, це об'єктивно зумовлений порядок аналітичних процедур, які проводять стосовно даних, для отримання необхідної інформації. Порядок визначається термінами, які характеризують мету, об'єкти, методи, і функціями – взаємозв'язками між ними. Даний поділ потребує застосування математичного апарату.

В основі математичного опису аналізу лежить балансовий, двоїстий метод управління економікою. Його суть полягає в тому, щоб досягти взаємозв'язаного узгодження потреб і ресурсів у масштабі відповідної господарської системи – підприємства, об'єднання, організації.

Без чіткого уявлення про характерні особливості процесу виробництва та виробничих відносин неможливе здійснення управління господарством. Процес господарювання – це рухомий процес. Для відстеження змін, що відбуваються в господарстві, процес слід подати у динаміці.

Об'єктом організації є предмет (явище або процес), на який спрямована організаційна діяльність.

На хід господарських процесів, їх дієвість та ефективність суттєво впливає правильно організована робота з аналітичного дослідження результатів господарювання. Тому організація економічного аналізу на підприємствах повинна відповідати низці вимог.

Окрему увагу потрібно приділити науковому характеру аналізу. Це означає, що він повинен ґрунтуватися на новітніх досягненнях науки і передового досвіду, будуватися з урахуванням дії економічних законів у межах конкретного підприємства, проводитися з використанням науково обґрунтованих методик.

Наступним не менш важливим етапом є обґрунтований розподіл

обов'язків з проведення аналізу між окремими службами і виконавцями. Від того, наскільки доцільний цей розподіл, залежить повнота охоплення об'єктів аналізу, виключається можливість багатократного (різними особами) проведення тих самих досліджень. Це сприяє більш ефективному використанню робочого часу спеціалістів і забезпечує комплексність аналізу.

Окремо необхідно підкреслити третю важливу вимогу, аналітичне дослідження повинно бути ефективним. Тобто витрати на його проведення повинні бути найменшими за оптимальної глибини аналізу і його комплексності. У зв'язку з цим під час проведення аналізу повинні використовуватися передові методики, раціональні методики збору і зберігання даних ЕОМ, інші технічні засоби.

Четверта вимога – уніфікація організації аналітичної роботи шляхом створення спеціальних методик, розроблених таблиць, придатних для порівняння, оцінки, узагальнення. Це зменшує витрати часу на аналіз, сприяє підвищенню його ефективності.

Аналітична робота на підприємстві поділяється на шість організаційних етапів:

- 1) вибір об'єктів і організаційних форм аналітичного дослідження і розподіл обов'язків між окремими дослідниками.
- 2) планування аналітичної роботи.
- 3) інформаційне і методичне забезпечення економічного аналізу.
- 4) аналітичне опрацювання даних про хід і результати господарювання.
- 5) оформлення результатів аналізу.
- 6) контроль за впровадженням у виробництво пропозицій, зроблених за результатами аналізу (див. рисунок 1.5).

Організаційні форми аналізу господарської діяльності підприємства визначаються складом апарату і технічного рівня управління. Виробничий відділ аналізує виконання плану випуску продукції за обсягом, асортиментом, ритмічністю роботи, підвищенням якості продукції і т. ін.

Своєчасність і якість матеріально-технічного забезпечення

виробництва, виконання плану постачання за обсягом, номенклатурою, термінами, якістю, станом і зберіганням складських запасів аналізує відділ постачання.

Рисунок 1.5 – Послідовність процесу економічного аналізу

Виконання договірних зобов'язань і планів постачання продукції споживачам за обсягом, якістю, термінами, номенклатурою вивчає відділ збуту. Відділ праці і заробітної плати аналізує рівень організації праці, забезпеченості підприємства трудовими ресурсами за категоріями, професіями, рівнем продуктивності праці тощо. На кожному підприємстві вся робота з проведення аналізу повинна плануватися.

На підприємстві можуть складатися комплексний план аналітичної роботи підприємства та тематичний план. Комплексний план зазвичай складається на один рік. Його розробляє спеціаліст, якому на підприємстві доручене керівництво аналітичної роботи в цілому. План містить мету і завдання аналізу, визначаються питання, що досліджуються протягом року,

визначається час для вивчення кожного питання, суб'єкти аналізу, наводиться схема документообігу, термін і адреса надходження кожного документа, його утримання. У плані повинні бути передбачені джерела інформації, що можуть бути використані у процесі аналізу, технічні засоби проведення аналізу. При розробці плану обов'язково повинна враховуватися періодичність вивчення важливих проблемних питань, наступність аналізу за окремі періоди часу.

Комплексний план повинен передбачати і організацію проведення контролю за виконанням цих заходів. Тематичний план передбачає поглиблення вивченого або іншого питання комплексного плану. У ньому розглядаються об'єкти, суб'єкти, етапи, терміни проведення аналізу, його виконавці тощо. За результатами аналізу розробляються пропозиції, направлені на поліпшення результатів господарської діяльності.

Організація економічного аналізу на підприємстві – це цілеспрямоване упорядкування і удосконалення методики і техніки аналізу, процесів збору первинної аналітичної інформації, її обробки, узагальнення і отримання відомостей, необхідних для управління підприємством.

Організація аналітичної роботи передбачає: розробку загальних засад і порядку проведення аналізу; планування роботи окремих її елементів та етапів; матеріальне, методичне і наукове забезпечення; загальне керівництво; прийом виконаних аналітичних робіт; їх оформлення та контроль за впровадженням у виробництво розроблених заходів з метою поліпшення діяльності підприємства.

Основні завдання організації економічної роботи:

- забезпечення ефективності аналізу, його розвиток та вдосконалення;
- раціональна організація праці;
- забезпечення ефективного використання аналітичної інформації в управлінні;
- автоматизація аналітичних робіт;
- підвищення якості аналітичної інформації;
- скорочення термінів проведення аналітичної роботи;

– раціоналізація аналітичних процесів.

Згідно до вимог на управління економікою впливають такі принципи організації аналізу: науковість, системність, об'єктивність, комплексність, точність, достовірність, дієвість, оперативність, демократизм, ефективність та інші. Саме ними потрібно керуватися під час проведення аналізу господарської діяльності на будь-якому рівні.

Аналіз має науковий характер, тобто ґрунтується на положеннях діалектичної теорії пізнання, урахує вимоги економічних законів розвитку виробництва, використовує найновіші методи економічних досліджень і т. ін.

Кожний об'єкт, що вивчається, розглядається як складна динамічна система, яка складається з низки елементів, що певним способом пов'язані між собою і зовнішнім середовищем. Вивчення кожного об'єкта повинно здійснюватися з урахуванням всіх внутрішніх і зовнішніх зв'язків, взаємозалежності і взаємо підпорядкованості його окремих елементів.

Дослідження потребує охоплення всіх сторін і ланок діяльності, всебічного вивчення причинних залежностей в економіці підприємства.

Аналіз ґрунтується на достовірній, перевіреній інформації, яка реально відображає об'єктивну дійсність, а висновки його повинні ґрунтуватися на точних аналітичних розрахунках.

Аналітичні розрахунки залишаються «грою в цифри», якщо вони проводяться без конкретного напрямку, з відривом від потреб управління. Конкретність аналізу безпосередньо пов'язана з його дієвістю. Якщо результати аналізу не забезпечують матеріалу для прийняття управлінських рішень, спрямованих на поліпшення роботи, то такий аналіз не досягне кінцевої мети і, отже, не матиме практичного сенсу.

Уміння швидко і чітко проводити аналіз, приймати управлінські рішення і запроваджувати їх в життя. Оперативність аналізу полягає в своєчасному виявленні і попередженні причин відхилень від плану і знаходженні шляхів усунення негативно діючих факторів.

Вимагає вивчення усіх об'єктів у їх взаємозв'язку в динаміці. Це дає

зможу виявити закономірності змін, які відбуваються.

Недостатня об'єктивність результатів аналізу може привести до прийняття рішень, які призведуть до втрат, збитків у використанні ресурсів відповідного управлінського об'єкта.

Витрати на проведення аналізу повинні мати багаторазовий ефект.

Важливим питанням організації економічного аналізу є правильне визначення та систематизація його об'єктів, їх класифікація на відповідні групи. Відокремлення об'єктів першого рівня ґрунтується на двоаспектному підході до організаційної побудови економічного аналізу. Це технологічний процес, що являє собою сукупність певних операцій і у то й же час це особистий вид діяльності колективу людей-виконавців аналізу. Об'єктами організації економічного аналізу є технологія аналітичного процесу та робота його виконавців. Основою технології економічного аналізу є аналітична операція. Аналітична операція – це дія над економічними даними з метою розрахунку відхилень їх фактичного значення від визначених критеріїв, виявлення причин таких відхилень, їх кількісного впливу, тобто отримання різних проміжних або кінцевих аналітичних показників, які використовуються для прийняття управлінських рішень. Аналітичні операції бувають трьох типів: механічні (запис у аналітичні таблиці, їх переміщення та зберігання), переробні (групування сукупності даних, виконання математичних розрахунків), творчі (проведення підсумкової оцінки, узагальнення результатів, формування висновків).

Організація аналітичної роботи буває двох форм: централізована та децентралізована. При централізованій формі організації вся робота з економічного аналізу концентрується у спеціальному структурному підрозділі в системі управління виробництвом. При даній організаційній системі досягається єдність методологічного забезпечення аналізу, чіткий розподіл праці аналітиків, можливість застосування потужної обчислювальної техніки. Але вона має суттєві недоліки: відірваність аналітичного процесу від процесу управління і менеджменту, для аналізу використовують консолідовані звітні

форми, що зумовлюють необхідність організації збору додаткової інформації та розрахунків, а це потребує розробки спеціальних програм досліджень, додаткових затрат ресурсів. Децентралізована форма організації полягає у тому, що економічним аналізом займаються всі структурні підрозділи з питань, які входять до їх компетенції, виходячи з розмежування прав та обов'язків між ними, передбачених відповідними нормативними документами. При такій організації аналітичний процес є максимально наближеним до управлінського, є його окремим етапом, значно зменшується обсяг обробки економічної інформації. За такої системи значно підвищується оперативність виконання аналітичних робіт. Недолік такої системи полягає у складності забезпечення єдиного методологічного управління аналітичним процесом.

Специфіка організації аналітичного процесу потребує жорсткої регламентації, яка повинна бути відображена в регламентаційних документах (положення про відділ, управління, посадові інструкції, стандарти, графіки, інструкції, програми, регламенти тощо).

РОЗДІЛ 2
ОБЛІК ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО І ФОРМУВАННЯ
СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА
НА ТОВ «БАКАЙ-АГРО»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «БАКАЙ-АГРО» створене у відповідності до Конституції України, Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Земельного кодексу України, Законів України «Про господарські товариства» та інших законодавчих та нормативних актів та згідно з рішенням загальних зборів засновників у 2002 році (код ЄДРПОУ 32090095).

Вид економічної діяльності досліджуваного підприємства за КВЕД: вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур; вирощування інших однорічних і дворічних культур; розведення свиней; допоміжна діяльність у рослинництві; після урожайна діяльність; оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин.

ТОВ «БАКАЙ-АГРО» діє на підставі статуту. Статут призначений для нормативно-правової регламентації діяльності підприємства, описує його статус, найменування, місцезнаходження, мету та предмет діяльності, завдання, порядок формування майна, обов'язки і права, у тому числі майнові, органи управління, порядок прийняття ними рішень, порядок вступу до ТОВ «БАКАЙ-АГРО» та виходу з нього, взаємодію товариства з іншими юридичними та фізичними особами, а також умови ліквідації або реорганізації, інші положення, що не суперечать законодавству України.

Місце знаходження та юридична адреса ТОВ «БАКАЙ-АГРО»: 70441,

Запорізька область, Запорізький район, село Біленьке, вулиця Миколаївка, буд. 76.

Товариство з обмеженою відповідальністю «БАКАЙ-АГРО» має вигідне розташування та зручні шляхи транспортного сполучення. Від підприємства до обласного центру м. Запоріжжя – 25км. ТОВ «БАКАЙ-АГРО» розміщене у північній частині Запорізької області. Територія, що входить до складу господарства, знаходиться у степовій зоні. Клімат даної території – помірно-континентальний, характеризується як посушливий. Середньорічні температури : літня + 22 С, зимова – 4,5 С. Літо сухе і жарке, йому притаманна велика кількість сонячних днів. Зима ж помірно холодна, м'яка, характерна частими відлигами, а значні морози бувають зрідка. На рік у середньому припадає 225 сонячних днів, рівень опадів становить 400-450 мм. Такі природні та кліматичні умови дозволяють вирощувати в області майже всі сільськогосподарські культури, отримуючи високу врожайність. Ґрунти у даній місцевості в переважній більшості – мало гумусні чорноземи. Ці землі придатні для вирощування сільськогосподарських культур.

Директор та власник ТОВ «БАКАЙ-АГРО» – громадяни України Гринь Володимир Миколайович.

Сутність підрозділів господарства, зайнятих основною діяльністю, а також обслуговуючих виробництв і допоміжних підприємств становить організаційну структуру підприємства. Вибір певної організаційної побудови визначається розміром підприємства, характером виробничої спеціалізації і концентрації, станом транспортних шляхів, розвитком транспорту та зв'язку, кваліфікацією управлінських кадрів і спеціалістів сільського господарства.

Товариство з обмеженою відповідальністю «БАКАЙ-АГРО» має статус юридичної особи, має самостійний баланс, поточний рахунок у банку, печатку, штамп і бланки зі своєю назвою. ТОВ «БАКАЙ-АГРО» зареєстровано платником ПДВ (№ свідоцтва про реєстрацію платником ПДВ – 0320900908083).

Основна мета діяльності ТОВ «БАКАЙ-АГРО» – це отримання

прибутку шляхом здійснення господарської діяльності, спрямованої на виробництво сільськогосподарської продукції з використанням земельних ділянок, наданих для цих цілей, а також переробка, зберігання, транспортування і реалізація виробленої ним сільськогосподарської продукції.

Найвищим органом управління в ТОВ «БАКАЙ-АГРО» є директор. Він представляє інтереси товариства перед органами державної влади, підприємствами, установами і організаціями, окремими громадянами чи їх об'єднаннями, як на території України, так і за її межами. В межах встановлених статутом, директор ТОВ «БАКАЙ-АГРО» організовує роботу підприємства, розпоряджається його майном і коштами, підписує відповідні фінансові документи, приймає і звільняє з роботи, встановлює правила трудової і виробничої дисципліни, накладає стягнення та укладає від імені товариства угоди та вчиняє інші юридично значимі дії відповідно до чинного законодавства. У ТОВ «БАКАЙ-АГРО» є ряд посадових осіб, які забезпечують реалізацію управління на тактичному та операційному рівні. Організаційна структура управління ТОВ «БАКАЙ-АГРО» подана на рисунку 2.1.

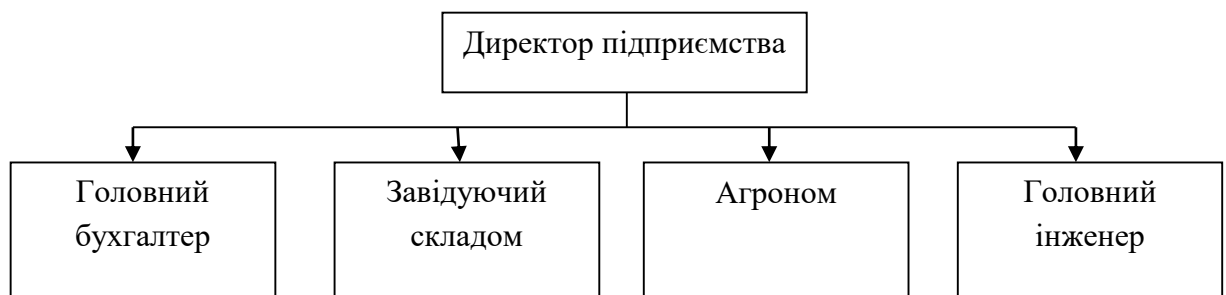

Рисунок 2.1 – Організаційна структура управління підприємством

Джерело: складено автором самостійно.

Основні посадові інструкції головного бухгалтера : ведення бухгалтерського обліку та оподаткування; неперервність відображення операцій та достовірну оцінку активів, капіталу, зобов'язань, капіталу в бухгалтерському обліку на основі журнально-ордерної форми обліку.

Основне завдання завідуючого складом – це керівництво діяльністю складського підрозділу ТОВ «БАКАЙ-АГРО» та забезпечення збереження товарно-матеріальних цінностей. До обов'язків агронома відносяться: забезпечення виконання агротехнічних операцій, їх своєчасність та технологічна доцільність, підготовка та обробіток землі, використання добрив та засобів захисту рослин, насінневого матеріалу, збирання урожаю тощо.

Головний інженер організовує і контролює діяльність інженерної служби, забезпечує якісне технічне обслуговування усіх підрозділів підприємства ТОВ «БАКАЙ-АГРО», відповідає за технічний стан машино-тракторного парку, забезпечує запчастинами, нафтопродуктами та іншими матеріалами. Існуюча організаційна структура управління на підприємстві відноситься до лінійно-функціонального типу. Головним принципом такої структури є розподілення повноважень і відповідальності за функціями та прийнятті рішень по вертикалі.

Для проведення аналізу організаційно-економічної характеристики ТОВ «БАКАЙ-АГРО» використаємо дані фінансової та статистичної звітності за останні три роки (2019 – 2021 рр.).

Головним і незамінним ресурсом сільськогосподарського виробництва є земля. Водночас вона виступає предметом і засобом праці, а отже, і найважливішим засобом сільськогосподарського виробництва, який не може бути створений знову або замінений яким-небудь [26]. В економіці сільського господарства користуються терміном «земельні угіддя», так як кожна ділянка землі якісно відрізняється від іншої. Земельні угіддя поділяють на землі сільськогосподарського та несільськогосподарського призначення. До сільськогосподарських належать земельні угіддя, які систематично використовують для одержання сільськогосподарської продукції: рілля, багаторічні насадження, сіножаті та пасовища сіножаті і пасовища. Більш детально розглянемо склад та структура земельних угідь ТОВ «БАКАЙ-АГРО» в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Склад і структура землекористування на ТОВ «БАКАЙ-АГРО»

Види угідь	Роки			У середньому за 3 роки	Відношення 2021 р. до 2019 р.	
	2019	2020	2021		+/-	%
Всього с/г угідь, в т.ч.:	1512	1531	1575	1539	63	104
рілля	1338	1357	1378	1358	40	103
сіножаті	127	127	127	127	0	0
багаторічні насадження	47	47	70	55	23	149

Джерело: складено автором самостійно.

Проаналізувавши таблицю 2.1, можна дійти висновку, що структура земельних угідь підприємства за останні три роки змінилась. Загальна земельна площа ТОВ «БАКАЙ-АГРО» збільшилася на 63 га або 4%, що можна пояснити взяттям в оренду нових земельних паїв. Розрахунки показали, що найбільшу питому вагу займають такі сільськогосподарські угіддя як рілля – 87,5%, що свідчить про високу розораність земель, адже ТОВ «БАКАЙ-АГРО» займається вирощуванням сільськогосподарських культур, 8,1% від площі сільськогосподарських угідь займають сіножаті та 4,4% - багаторічні насадження .

Продукція, яка передбачена для продажу заготівельним організаціям, переробним підприємствам, на біржах, на експорт, на сільських ринках, безпосередньо своїм працівникам та іншим громадянам, а також використана для обміну за бартерними угодами, називається товарною продукцією.

Товарна продукція – це частина валової продукції, яка реалізована за межі підприємства різним споживачам. Товарна продукція визначається в натуральній і вартісній (грошовій) формах. На підприємстві вартість товарної продукції розраховується за поточними цінами реалізації, рівень яких залежить від каналу і строків реалізації продукції, її якості, кон'юнктури ринку та інших факторів. Надходження грошей від продажу товарної продукції називають грошовим доходом або грошовою виручкою підприємства. Це –

один з найважливіших показників господарської діяльності, на основі якого визначають прибуток по кожній галузі і підприємству в цілому. Рівень товарності продукції залежить від обсягу її виробництва. Чим більший рівень товарності, тим більше підприємство може продати продукції за інших однакових умов. Щоб дослідити структуру доходу (виручки) від реалізації продукції в ТОВ «БАКАЙ-АГРО» потрібно розглянути таблицю 2.2.

Таблиця 2.2 – Структура товарної продукції ТОВ «БАКАЙ-АГРО»

Показники	Роки			В середньому за 3 роки	Відношення 2021 р. до 2019 р	
	2019	2020	2021		+/-	%
<u>Продукція рослинництва:</u>						
Пшениця озима	7125,9	7064,6	12820,0	9003,5	5694,1	180
Кукурудза на зерно	6149,3	7769,1	6469,7	6796,0	320,4	105
Соняшник	2934,2	3082,2	4960,3	3658,9	2026,1	169
Ячмінь озимий	1807,6	2108,8	5069,0	2995,1	3261,4	збіл. у 2,8 разів
Ріпак озимий	4032,8	5517,5	–	3183,4	–	–
Інша продукція рослинництва	3818,7	2583,3	–	2134,0	–	–
Реалізовано продукції всього	25868,5	28125,4	29319,0	27771,0	3450,5	113

Джерело: власна розробка.

На основі проведених розрахунків побудуємо структуру доходу від реалізованої продукції за 2019–2021 рр. (див. рисунок 2.2)

Розрахунки показали, що найбільшу питому вагу в структурі товарної продукції ТОВ «БАКАЙ-АГРО» в середньому за 3 роки, займає такий вид продукції як озима пшениця і складає 32,42%. Деяко менша частка припадає на вирощування кукурудзи – 24,45%, соняшник – 13,18%, ріпак озимий – 11,46%, ячмінь озимий – 10,81% та інша продукція рослинництва – 7,68%. Отже, проаналізувавши отримані результати можна стверджувати, що ТОВ «БАКАЙ-АГРО» має спеціалізацію по вирощуванню зернових культур.

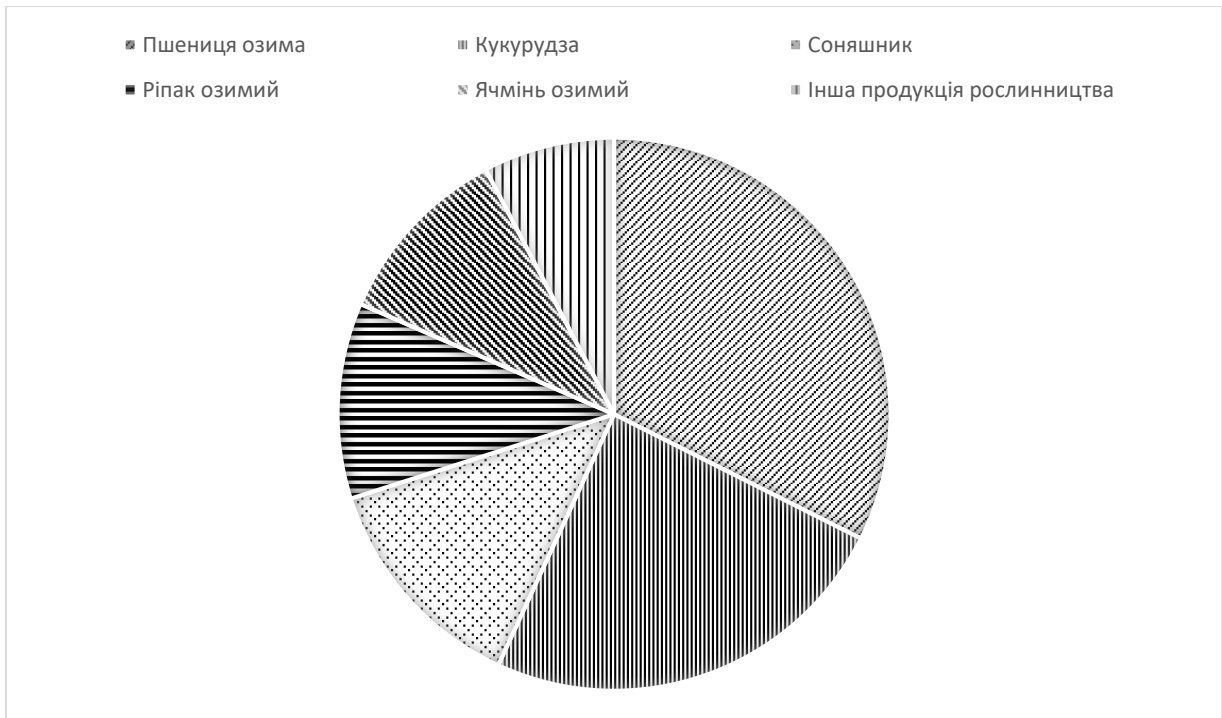

Рисунок 2.2 – Структура доходу від реалізації продукції за 2019–2021 рр.
Джерело: складено автором самостійно.

Виходячи з проведених розрахунків було встановлено, що дохід в цілому по господарству має досить позитивну тенденцію, що пояснюється збільшенням виручки від реалізації озимої пшениці на 5691,1 тис. грн., озимого ячменю на 3261,4 тис. грн. та соняшнику на 2026,1 тис. грн. та кукурудзи на 320,4 тис. грн. Причиною цього стало збільшення посівної площі, зростанням цін на продукцію та надання переваги вирощуванню озимої пшениці та ячменю на відміну від кукурудзи, оскільки остання потребує великих витрат на зрошення.

Оцінка рівня ефективності підприємства базується на застосуванні системи взаємопов'язаних показників, що висвітлюють дію і конфігурації прояву об'єктивних економічних закономірностей у виробництві, з урахуванням всіх властивостей, вплив різних факторів на виробничий процес. Розглянемо таблицю 2.3

Таблиця 2.3 – Основні економічні показники ТОВ «БАКАЙ-АГРО»

Показники	Одиниці виміру	Роки			Відношення 2021 р. до 2019 р.	
		2019	2020	2021	+/-	%
	1	2	3	4	5	6
Сільськогосподарські угіддя	га	1512	1531	1575	63	104
Середньооблікова чисельність працівників, чол.	чол.	19	19	19	–	–
Валова продукція	тис. грн.	28849,8	25205,1	30079,6	1229,8	104
Вартість основних засобів	тис. грн.	21104,0	20292,7	16174,3	–4929,7	77
Оборотні активи	тис. грн.	17662,2	19427,0	36818,5	19156,3	збіл. у 2 рази
Власний капітал	тис. грн.	38766,2	40897,4	50640,5	11874,3	131
Зобов'язання	тис. грн.	0	4852,4	3066,1	3066,1	х
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів), робіт, послуг	тис. грн.	25868,5	28125,4	29319,0	3450,5	113
Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	24081,5	25267,8	20247,8	–3833,7	84
Інші операційні доходи	тис. грн.	0	8,2	372,8	372,8	х
Операційні витрати	тис. грн.	156,5	988,5	941,5	785,0	збіл. у 6 разів
Чистий прибуток	тис. грн.	597,9	2131,5	9694,5	9096,6	збіл. у 16 разів
Рентабельність підприємства	%	2,3	7,6	33,1	30,8	х

Джерело: складено автором самостійно.

На рисунку 2.3 зобразимо динаміку основних економічних показників за 2019–2020 рр. (див. рисунок 2.3)

Аналізуючи середньооблікову чисельність працівників ми бачимо, що вона є стабільною завдяки тому, що колектив підприємства підібраний вдало та продуктивно.

Чистий дохід від реалізації продукції в 2021 році порівняно з 2019 роком збільшився на 3450,5 тис. грн., або на 113%, що пояснюється збільшенням обсягів реалізації. Чистий прибуток збільшився на 9096,6 тис. грн., або у 16 разів, що призводить до збільшення рентабельності до показника 33,1%.

Ефективність діяльності підприємства значно збільшилася.

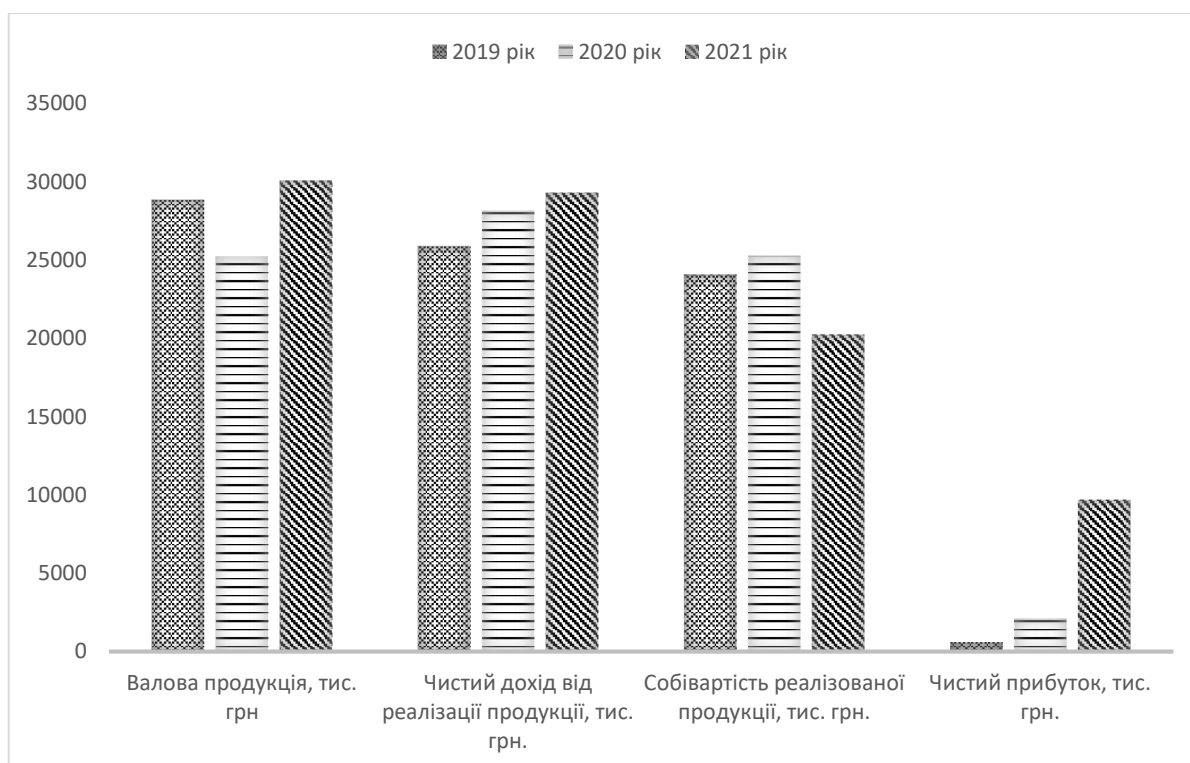

Рисунок 2.3 – Основні економічні показники за 2018–2020 рр.

Джерело: складено автором самостійно.

Таким чином, можемо зазначити, що основні економічні показники господарської діяльності підприємства мають тенденцію до покращення.

Одним із важливих етапів організації бухгалтерського обліку в ТОВ «БАКАЙ-АГРО» є формування його облікової політики. Облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності, тобто це вибір самим підприємством певних і конкретних методик, форми і техніки ведення бухгалтерського обліку, виходячи з діючих нормативних актів і особливостей діяльності підприємства.

Основна мета облікової політики – забезпечити одержання достовірної інформації про майновий і фінансовий стан підприємства, результати його діяльності, необхідні для всіх користувачів фінансової звітності з метою прийняття відповідних рішень.

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку в господарстві

та забезпечення фінансування фактів здійснення усіх господарських операцій в первинних документах, збереженість опрацьованих документів і звітності протягом встановленого терміну несе власник, який здійснює керівництво ТОВ «БАКАЙ-АГРО».

На ТОВ «БАКАЙ-АГРО» діє облікова політика затверджена наказом про облікову політику підприємства №1 від 01.03.2012 року.

Ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності на ТОВ «БАКАЙ-АГРО» бухгалтер здійснює відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та Інструкцією про застосування Плану рахунків.

Згідно Наказу про облікову політику ТОВ «БАКАЙ-АГРО» активи і зобов'язання відображаються в балансі, коли відповідають наступним критеріям: існує ймовірність надходження або вибуття майбутніх економічних вигід; їх оцінка може бути достовірно визначена.

Основним засобом визнаються матеріальні активи, які утримуються для виробничих цілей, надання послуг, здачі в оренду іншим особам або для адміністративних цілей і будуть використовуватися, як очікується, протягом більше одного року або одного операційного циклу. Амортизація основних засобів нараховується прямолінійним методом.

До малоцінних необоротних активів, відповідно до інформації облікової політики, відносять матеріальні активи, які мають термін корисного використання більше одного року, вартістю менше 2000грн. Амортизація таких активів нараховується у розмірі 100% їх вартості у першому місяці використання.

Одиницею бухгалтерського обліку запасів визнається їх найменування. Запаси відображаються в бухгалтерському обліку по найменшій із двох оцінок: первинній вартості або вартості реалізації відповідно П(С)БО №9. Оцінка запасів при відпуску у виробництво чи іншому вибутті здійснюється за методом середньозваженої собівартості.

Запаси, які не приносять господарству економічних вигід в майбутньому визнаються неліквідними та списуються в бухгалтерському обліку, а при складанні фінансової звітності відповідно П(С)БО №9 не відображаються в балансі, обліковуються на за балансовому рахунку 007.

Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством економічних та її можливо достовірно визначити. На ТОВ «БАКАЙ-АГРО» дебіторську заборгованість за послуги в балансі визнають по чистій реалізаційній вартості, яка рівняється сумі дебіторської заборгованості за мінусом резерву сумнівних боргів.

Відповідно наказу про облікову політику ТОВ «БАКАЙ-АГРО» в виробничу собівартість товарів та послуг включають: прямі витрати; загальновиробничі витрати. В собівартість реалізованої продукції включають: виробничу собівартість товарів та послуг, які були реалізовані у звітному періоді; нерозподілені постійні загальновиробничі витрати; наднормативні виробничі витрати.

Витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включають у собівартість реалізованої продукції та послуг (адміністративні витрати, витрати на збут та ін.) класифікують відповідно П(С)БО №16 визнають витратами періоду та відображають в звіті про фінансові результати.

Інвентаризація на ТОВ «БАКАЙ-АГРО», згідно до інформації облікової політики, проводиться станом на 1 листопада (винятком є інвентаризація основних засобів – станом на 1 грудня). Право підпису документів з повною відповідальністю а також право підписання звітності у даному господарстві належить директору та головному бухгалтеру.

В загальному, наказ про облікову політику ТОВ «БАКАЙ-АГРО» розкриває далеко не всі особливості обліку, який проводиться, але тим не менше являється основою та початковим орієнтиром при складанні, формуванні, узагальненні облікової інформації та користуванні нею.

2.2 Облік витрат на виробництво та формування собівартості продукції рослинництва на підприємстві

З прийняттям нового плану рахунків в Україні визначилась інтегрована система обліку, яка на сьогодні дієво працює в ТОВ «БАКАЙ-АГРО». Згідно даної системи забезпечується калькулювання собівартості окремих видів продукції та контроль витрат на її виробництво.

Прямі виробничі витрати відображаються безпосередньо на рахунку 23 «Виробництво», а непрямі попередньо накопичуються на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати», які в кінці звітної періоду також списуються на рахунок 23 і розподіляються між об'єктами калькуляції.

Сільськогосподарські підприємства, до яких відноситься ТОВ «БАКАЙ-АГРО», застосовують як рахунок 23 «Виробництво», так і рахунки 9 класу «Витрати діяльності». Загальну схему обліку виробництва в господарстві наведено на рисунку 2.4.

Відповідно до Наказу про облікову політику ТОВ «БАКАЙ-АГРО» витрати визнаються при виконанні наступних умов:

- сума витрат може бути достовірно визначена;
- якщо виникає зменшення в майбутньому економічних вигід, пов'язаних із зменшення активів або із збільшенням зобов'язань.

Витрати визнаються одночасно із зменшенням активів або із збільшенням зобов'язань і відносяться до того періоду, в якому визнаються доходи, для отримання яких вони здійснювались із відображенням фінансового результату у Звіті про фінансові результати. Якщо актив забезпечує отримання економічних вигід на протязі декількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу їх вартості між відповідними звітними періодами.

Рисунок 2.4 – Схема обліку виробничих та інших витрат операційної діяльності в ТОВ «БАКАЙ-АГРО»

Витрати приймаються до обліку в грошовій сумі, рівній величині виконаної оплати в грошовій або іншій формі або величині визнаної кредиторської заборгованості. Величина оплати або кредиторської заборгованості визначається виходячи з договірної ціни та інших умов, домовлених постачальником та покупцем в договорі купівлі-продажу приймаючих товарів, робіт, послуг.

Якщо ціна не може бути встановлена за умовами договору та/або оплата виконується не грошовими коштами, то витрати оцінюються за справедливою вартістю, скорегованою на суму доплати (при сплаті не грошовими коштами).

Основною операційною діяльністю підприємства є реалізація сільськогосподарської продукції та біологічних активів як запасів, собівартість яких, дорівнює вартості, за якою вони відображаються в обліку на дату реалізації: первісній (яка дорівнює справедливій вартості за вирахуванням очікуваних витрат на місці реалізації визнаної при первісному визнанні) або чистій реалізаційній вартості.

Для реєстрації операцій по руху, відпуску та використанню продукції та матеріалів у виробництві, а також оформлення власної готової продукції,

нарахування заробітної плати працівникам галузі рослинництва використовують наступні первинні документи представлені у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Первинні документи, що використовуються для обліку витрат в рослинництві в ТОВ «БАКАЙ-АГРО»

Назва документа	Застосування документа	Основа для створення первинного документу	Термін виконання	Особи що підписують документ
Накладна вимога	Внутрішнє переміщення ТМЦ	Розпорядження керівника галузі	Перед відпуском ТМЦ зі складу	Керівник, бухгалтер
Лімітно-забірна картка	Видача ТМЦ у виробництво	Бюджет підрозділу	На початку місяця	Керівник
Обліковий лист тракториста - машиніста	Для обліку паливно-мастильних матеріалів	Облік фактичного об'єму роботи	Щодня	Бухгалтер
Шляховий лист водія	Для обліку ПММ	Облік фактичного об'єму роботи	Щодня	Бухгалтер
Акт на списання	Списання з підзвіту матеріально-відповідальної особи	Використання ТМЦ у виробництво	Після використання	Бухгалтер, завідуючий складом
Реєстри відправки та прийому продукції	Контроль оприбуткування готової продукції	Отримання готової продукції	В момент отримання	Керівник ділянки, завідуючий току
Відомість руху готової продукції	Оприбуткування та рух готової продукції	Отримання та рух готової продукції	Щодня	Завідуючий током
Табель тракториста-машиніста	Для обліку заробітної плати	Облік фактичного об'єму роботу	Щодня	Бухгалтер, обліковець
Табель (шляховий лист)	Для обліку заробітної плати	Облік фактичного об'єму роботу	Щодня	Зав. гаражем
Наряд на відрядну роботу	Для обліку заробітної плати	Облік фактичного об'єму роботу	Щодня	Бухгалтер

Джерело: власна розробка

Товарну накладну використовують при відпуску продукції, матеріальних цінностей стороннім організаціям та підприємствам. Основою для цього слугують договори, наряди та інші відповідні документи. Табель обліку робочого часу використовується для обліку фактично відпрацьованого часу працівниками з почасовою оплатою праці. Щодня заповнює табель

помічник бригадира по обліку або працівник відділу кадрів.

Для оформлення витрат та виходу продукції рослинництва використовується ціла система первинних та зведених документів. Підставою для нарахування оплати праці є таблиці обліку робочого часу, облікові листи праці й виконаних робіт, облікові листи трактористів-машиністів. Насіння відпускають у межах встановлених норм за накладними внутрішньогосподарського призначення.

Добрива на відповідні культури списують на підставі Акта про використання мінеральних, органічних і бактеріальних добрив, пестицидів і гербіцидів. Вартість робіт і послуг наданих сторонніми організаціями відноситься на об'єкти обліку виробництва за рахунками-фактурами.

Амортизацію основних засобів визначають у відповідних розрахунках амортизаційних відрахувань та включають до виробничих витрат на підставі відомостей нарахування амортизаційних відрахувань. Синтетичний облік витрат та виходу продукції рослинництва в ТОВ «БАКАЙ-АГРО» ведуть на рахунку 23 «Виробництво».

Аналітичний облік сільгосппродукції ведеться на субрахунках у розрізі сортів і найменувань кожного виду. Витрати під урожай майбутніх років обліковують на окремих аналітичних рахунках за видами робіт, оскільки під час здійснення таких витрат невідомо, на вирощування якої культури вони відносяться.

Ці витрати переходять на наступний рік як залишок незавершеного виробництва. Наступного року витрати на сівбу озимих культур відносять постатейно на відповідні аналітичні рахунки озимих культур урожаю поточного року. У такий спосіб забезпечується підрахунок усіх витрат на вирощування пшениці озимої.

Витрати минулого року на виконання сільськогосподарських робіт розподіляють у поточному році після визначення фактичних площ посіву під культури. Розподіл здійснюють постатейно, пропорційно до площ посіву. Облік загальногосподарських витрат рослинництва в ТОВ «БАКАЙ-АГРО»

ведуть на активному збірно-розподільчому рахунку 91 «Загальновиробничі витрати», на якому відкрито субрахунок 911 «Загальновиробничі витрати рослинництва».

По дебету цього рахунку збирають витрати, а по кредиту їх списують в порядку розподілу на об'єкти обліку. До цих витрат відносять: витрати на оплату праці апарату управління бригад; витрати на відрядження; амортизація основних засобів, витрати на їх ремонт, утримання, страхування; витрати на заходи з охорони праці і техніки безпеки, а також інші загальновиробничі витрати, що безпосередньо пов'язані з галуззю рослинництва.

Коефіцієнт розподілу загальновиробничих витрат знаходять шляхом ділення суми загальновиробничих витрат рослинництва, облічених на дебеті рахунку 911 «Загальновиробничі витрати рослинництва» на загальну суму бази розподілу (витрати відображаються за мінусом вартості насіння).

Потім помноживши базу розподілу по кожному об'єкту на коефіцієнт розподілу знаходять суму розподілу по кожному об'єкті на коефіцієнт розподілу знаходять суму витрат, що необхідно віднести на конкретну культуру. Списання частини загальновиробничих витрат на витрати рослинництва показують проводками: Дебет рахунку 231 «Рослинництво» та Кредит рахунку 91 «Загальновиробничі витрати».

Оприбуткування урожаю від зернових, олійних та інших культур відображають у Реєстрі приймання зерна та іншої продукції. Дані первинних документів про кількість одержаного урожаю в розрізі культур узагальнюють у зведених документах, які є підставою для записів до реєстрів аналітичного обліку.

Оприбуткування одержаної продукції за справедливою вартістю ведеться на рахунку 21 «Поточні біологічні активи» та 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва», а саме для обліку продукції рослинництва субрахунок 271 «Продукція рослинництва».

Собівартість реалізованої готової продукції відображається записом: Дебет 901 «Собівартість реалізованої сільськогосподарської продукції» -

Кредит 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва (див. рисунок 2.5).

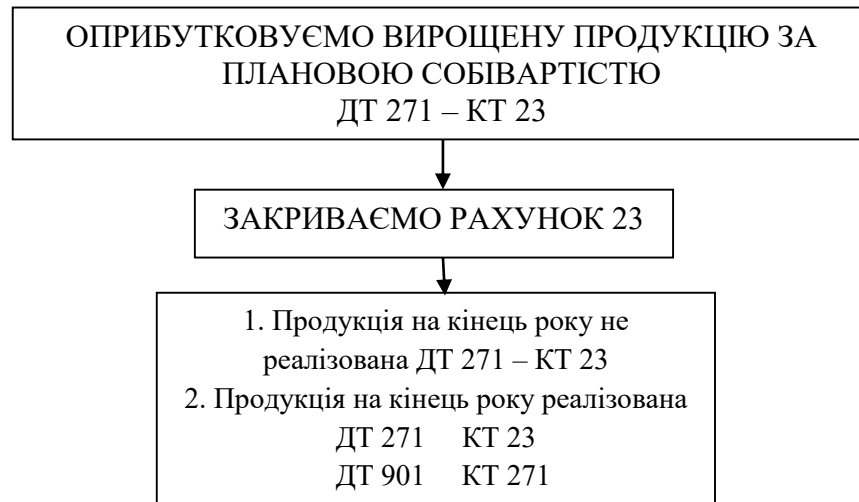

Рисунок 2.5 – Облік продукції рослинництва за плановою собівартістю на підприємстві ТОВ «БАКАЙ-АГРО»

Особливістю обліку сільськогосподарської продукції є те, що фактична собівартість продукції (робіт і послуг) у сільгоспідприємствах розраховується в цілому за рік. Виняток становлять продукція, роботи, послуги допоміжних виробництв, фактична собівартість яких визначається щомісячно (п. 6.1 Методичних рекомендацій №132).

Визначити виробничу собівартість можна тоді, коли буде повністю сформовано витрати на вирощування зерна. А це відбудеться тільки в кінці року (після розподілу загальновиробничих витрат). До того часу зерно буде обліковуватися за плановою собівартістю. І тільки в кінці року, як будуть повністю сформовані витрати на вирощування зерна, а також розподілені між видами діяльності і продукцією загальновиробничі витрати, можна буде визначити різницю між плановою собівартістю і фактичними витратами та закрити рахунок 23.

Таке коригування може бути відображене в обліку одним зі способів:

а) метод сторно (застосовується тоді, коли фактична собівартість

сільськогосподарської продукції менша, ніж планова):

1) оприбуткування продукції за плановою собівартістю: Дт 27 –Кт 23;

2) коригування планової собівартості сільськогосподарської продукції до фактичної: Дт 27 – Кт 23 сторно (якщо на момент коригування продукція знаходиться на складі); Дт 23 – Кт 23 продукція, використана на посів, урожай минулого року; Дт 90 – Кт 23 сторно (якщо продукція на момент коригування реалізована).

б) метод додаткового проведення (застосовується тоді, коли планова собівартість є меншою, ніж фактична):

1) Дт 27 – Кт 23 (якщо на момент коригування продукція знаходиться на складі); Дт 23 – Кт 23 продукція, використана на посів, урожай минулого року; Дт 90 – Кт 23 (якщо продукція на момент коригування реалізована).

В ТОВ «БАКАЙ-АГРО» застосовується простий (прямий) метод обліку витрат. Усі витрати на виробництво прямо відносять на окремі об'єкти обліку витрат (див. рисунок 2.6).

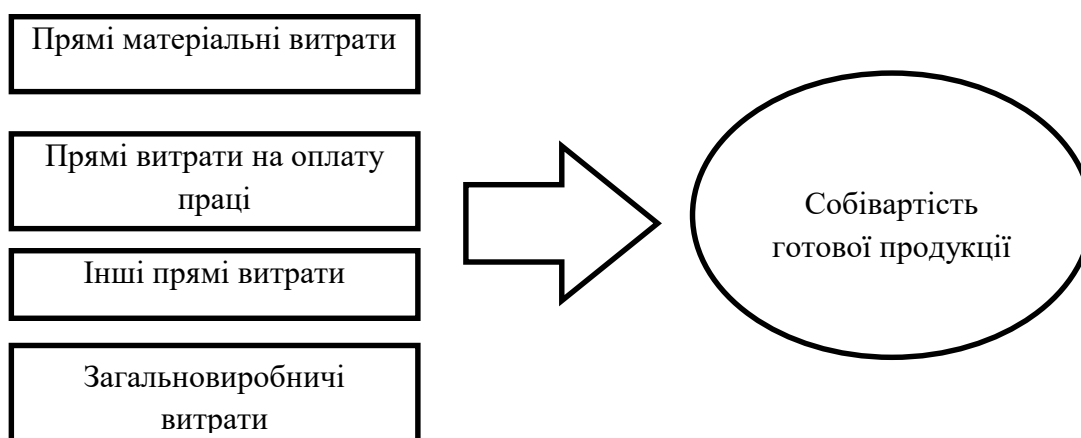

Рисунок 2.6 – Простий метод обліку витрат на виробництво продукції рослинництва в ТОВ «БАКАЙ-АГРО»

Облік операцій з оприбуткування сільгосппродукції відображено у

таблиці 2.5

Таблиця 2.5 – Кореспонденція рахунків з обліку витрат на виробництво продукції рослинництва ТОВ «БАКАЙ-АГРО»

Зміст операції	Дт	Кт	Сума, тис. грн.	Підтверджуючі документи
Розподілено торішні витрати під урожай поточного року	231	2311	8,7	Бухгалтерська довідка
Списано на посів насіння власного виробництва	231	27	2794,5	Акт витрати насіння і садивного матеріалу
Списано внесені у ґрунт мінеральні та органічні добрива	231	208	3934,0	Акт про використання мінеральних, органічних і бактеріальних добрив та засобів хімічного захисту рослин
Відображено витрати палива для трактора і комбайна	231	203	3852,1	Обліковий лист тракториста машиніста
Списано МШП	231	22	4911,5	Накладні(внутр. призначення)
Нараховано знос необоротних активів	231	13	1893,0	Відомість нарахування амортизації
Нараховано заробітну плату за виконані роботи	231	661	2318,6	Обліковий лист праці та виконаних робіт
Нараховано страхові внески до Пенсійного фонду	231	661	1060,3	Виробничий звіт(ф. № 10.3а с.-г.)
Оприбутковано продукцію рослинництва	271	231	20772,7	Накладна

Джерело: власна розробка

Ведуться наступні операції: облік витрат на підставі первинних документів; розподіл витрат за визначеними процесами, розподіл за визначеними категоріями; розрахунок суми загальної величини витрат; розподіл витрат залежно від виду продукції. Недоліком цього методу є те, що собівартість продукції визначається вже після закінчення виробничого циклу, коли вже не можна вплинути на витрати, тобто він виключає можливість оперативного контролю за використанням матеріальних ресурсів, виявлення причин перевитрат, порушень технологічних процесів та недоліків в організації виробництва, що не дає можливості оперативного пошуку та мобілізації внутрішніх резервів.

Все це обмежує використання даного методу в системі оперативного контролю для прийняття обґрунтованих рішень.

Собівартість 1 ц зерна і зернових відходів у ТОВ «БАКАЙ-АГРО» визначають діленням витрат на вирощування зернових культур на відповідну фізичну масу зерна і зернових відходів після очищення і сушіння. Розрахунок собівартості продукції озимої пшениці наведено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Калькулювання собівартості продукції кукурудзи в ТОВ «БАКАЙ-АГРО», 2021р.

№ п/п	Зміст операції	Сума, тис. грн.
1.	Амортизація ОЗ	1629,30
2.	Вода та будівельні матеріали	700,22
3.	Добрива та матеріали с/г призначення	1300,20
4.	Насіння	1171,90
5.	Паливо та інші ГСМ	396,40
6.	Поточні ремонти	1247,80
7.	Витрати на оплату праці	603,90
8.	Прямі виробничі витрати на придбання робіт та послуг	126,18
	Всього витрат	7175,90
Кукурудза:		
Валовий збір, ц: <u>18435,0</u>		
Собівартість од., грн.: <u>389,25</u>		

Джерело: власна розробка

При калькулюванні собівартості окремих видів продукції рослинництва на підприємстві діє загальний принцип: для розрахунку собівартості продукції беруться всі понесені на вирощування даної культури витрати за мінусом вартості побічної продукції. При цьому побічна продукція враховується лише в тому обсязі, який використовується в господарстві.

Аналітичний облік витрат рослинництва в ТОВ «БАКАЙ-АГРО» ведуть у розрізі статей витрат. Для складання калькуляції собівартості продукції рослинництва визначають за даними аналітичного обліку фактичні витрати на продукцію.

Для визначення фактичної собівартості одиниці продукції складається

спеціальний розрахунок, в якому використовуються або показники умовної продукції, або затверджені по підприємству ставки питомої ваги собівартості виду продукції у загальній собівартості виробництва. Після складання звітних (фактичних) калькуляцій планова собівартість продукції коригується до фактичної собівартості.

Витрати на вирощування і збирання зернових культур (включаючи вартість з доробки зерна на току, що проводиться в межах календарного року) становлять собівартість зерна, зерновідходів і соломи.

Для обліку витрат виробництва використовуються журнал-ордери:

- №10.1 с.-г. – для обліку витрачених запасів у виробництві;
- №10.2 с.-г. – для обліку нарахованої оплати праці та пов'язаних з нею сум відповідних відрахувань, а також амортизаційних відрахувань та забезпечення майбутніх витрат і платежів;
- №10.3 с.-г. – призначений для відображення виходу продукції рослинництва.

Аналітичний облік витрат і виходу продукції рослинництва ведеться у Виробничому звіті №10.3а с.-г. Виробничий звіт складається за місяць і наростаючим підсумком з початку року в розрізі об'єктів аналітичного обліку за відповідними статтями витрат. Дані Виробничого звіту за кредитом аналітичних рахунків виробництва у межах структурних підрозділів переносяться до зведеної відомості №10.3 д с.-г.

Підсумки зведеної відомості у розрізі синтетичних рахунків переносять до Журнал-ордера №10.3 с.-г., а кредитові обороти з Журнал-ордера – до Головної книги. На підставі даних Виробничих звітів складається також оборотна відомість №10.3 е с.-г. за рахунками виробничих витрат, яка передбачає відображення початкового залишку, обігу за дебетом і кредиту, залишок на кінець звітного періоду для кожного об'єкта аналітичного обліку в рослинництві.

В ТОВ «БАКАЙ-АГРО», окрім журнально-ордерної форми обліку, облік здійснюється автоматизовано за допомогою бухгалтерської програми «BAS

for AGRO», яка значно полегшує та прискорює процес обліку на підприємстві.

2.3 Удосконалення обліку витрат і виходу продукції рослинництва на підприємстві за попроцесним методом

Виробничий облік є важливою функцією управління не тільки собівартістю продукції, але і виробництвом в цілому. Якість облікових даних про витрати впливає на прийняття управлінських рішень з підвищення ефективності роботи підприємства.

Для обчислення собівартості калькуляційної одиниці використовують систему прийомів, тобто методи калькуляції, вибір яких залежить від типу виробництва, його складності, наявності незавершеного виробництва, тривалості виробничого циклу, номенклатури продукції, що виробляється. Вибір методу обліку виробничих затрат неможливий без належного аналізу, вивчення переваг та недоліків у використанні.

Ефективній організації обліку процесу виробництва продукції рослинництва передуює вибір оптимального методу обліку витрат. Так як в ТОВ «БАКАЙ-АГРО» використовується прямий метод обліку витрат, то собівартість продукції визначається вже після закінчення виробничого циклу, коли вже не можна вплинути на витрати, тобто він виключає можливість оперативного контролю за використанням матеріальних ресурсів, виявлення причин перевитрат, порушень технологічних процесів та недоліків в організації виробництва, що не дає можливості оперативного пошуку та мобілізації внутрішніх резервів.

Тому, на нашу думку у сільськогосподарському виробництві, а саме у рослинництві ефективнішим буде використання попроцесного методу обліку витрат, адже його переваги полягають в тому, що можна здійснювати аналітичний облік витрат на виробництві за об'єктами калькулювання,

аналізувати і контролювати витрати у процесі виробництва.

Попроцесний метод обліку витрат є найзручнішим для застосування саме у рослинництві, де вирощування біологічних активів супроводжується виникненням певних видів витрат на кожній технологічній стадії у відповідності до технологічних карт вирощування сільськогосподарських культур.

Калькуляція здійснюється у розрізі видів або груп продукції за технологічними переділами, процесами. Технологічний процес – це визначена сукупність технологічних операцій, внаслідок яких одержують певний вид продукції. В рослинництві такою продукцією є урожай сільськогосподарських культур та додаткові біологічні активи.

В рослинництві технологічні карти складаються для кожної культури (біологічного активу) та кожного поля, на якому відбуваються біологічні перетворення цього біологічного активу окремо [2]. По суті, витрати, відображені у технологічних картах є статтями калькуляції собівартості продукції або додаткових біологічних активів рослинництва [3].

Таким чином, технологічна карта дає можливість визначити планові витрати на виконання кожної роботи, передбаченої технологією виробництва, структуру витрат, визначити центр відповідальності за якістю виконаних робіт та їх вартість. Калькулювання за процесами – система калькулювання собівартості продукції на основі групування витрат у межах окремих процесів або стадій виробництва.

У процесі вирощування сільськогосподарських культур, предметом обліку є витрати, понесені на кожному етапі технологічного процесу (передпосівний обробіток ґрунту, рілля, сівба, післяпосівний обробіток ґрунту, догляд за посівами, збирання врожаю). Особливості попроцесного методу обліку витрат:

- накопичення виробничих витрат за структурними підрозділами відповідно до проведених робіт;
- відкриття окремих аналітичних рахунків по незавершеному

виробництву в кожному структурному підрозділу;

- списання витрат на календарний період.

В рослинництві характерні такі етапи виробничого процесу як обробіток ґрунту, посів, догляд за посівами і збір урожаю. Попроцесний метод обліку витрат на виробництво біологічних активів передбачає документування господарських операцій, їх накопичення і систематизацію в регістрах бухгалтерського обліку в розрізі окремих робіт та культур за статтями витрат, передбачених технологічною картою [37].

Виробничий процес в сільському господарстві характеризується різною тривалістю операційних циклів протягом року та відмінною від інших галузей економіки технологією виробництва продукції рослинництва.

Основні ознаки попроцесного методу обліку витрат у рослинництві наведено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Характерні ознаки попроцесного методу обліку витрат у рослинництві

Ознака	Характеристика
Тип виробництва	Масове та серійне виробництво(у сільському господарстві – галузь рослинництва)
Об'єкт обліку та калькулювання	Сільськогосподарська продукція та/або додаткові біологічні активи рослинного походження
Принципові особливості	Виробничі процеси або їх групи створюють переділи, кожний з яких завершується випуском продукції, яка може бути реалізована або використана для подальшого виробництва (додаткові біологічні активи)
Період, за який здійснюється калькулювання	Календарний проміжок часу – місяць, квартал, рік

Отже, сутність попроцесного методу обліку витрат і обчислення собівартості біологічних активів та сільськогосподарської продукції полягає в тому, що всі прямі основні витрати обліковують в розрізі встановлених статей за окремими технологічними операціями, за місцем їх виникнення та об'єктом калькулювання. Запропонована побудова обліку витрат за попроцесним методом в ТОВ «БАКАЙ-АГРО» представлено на рисунку 2.7.

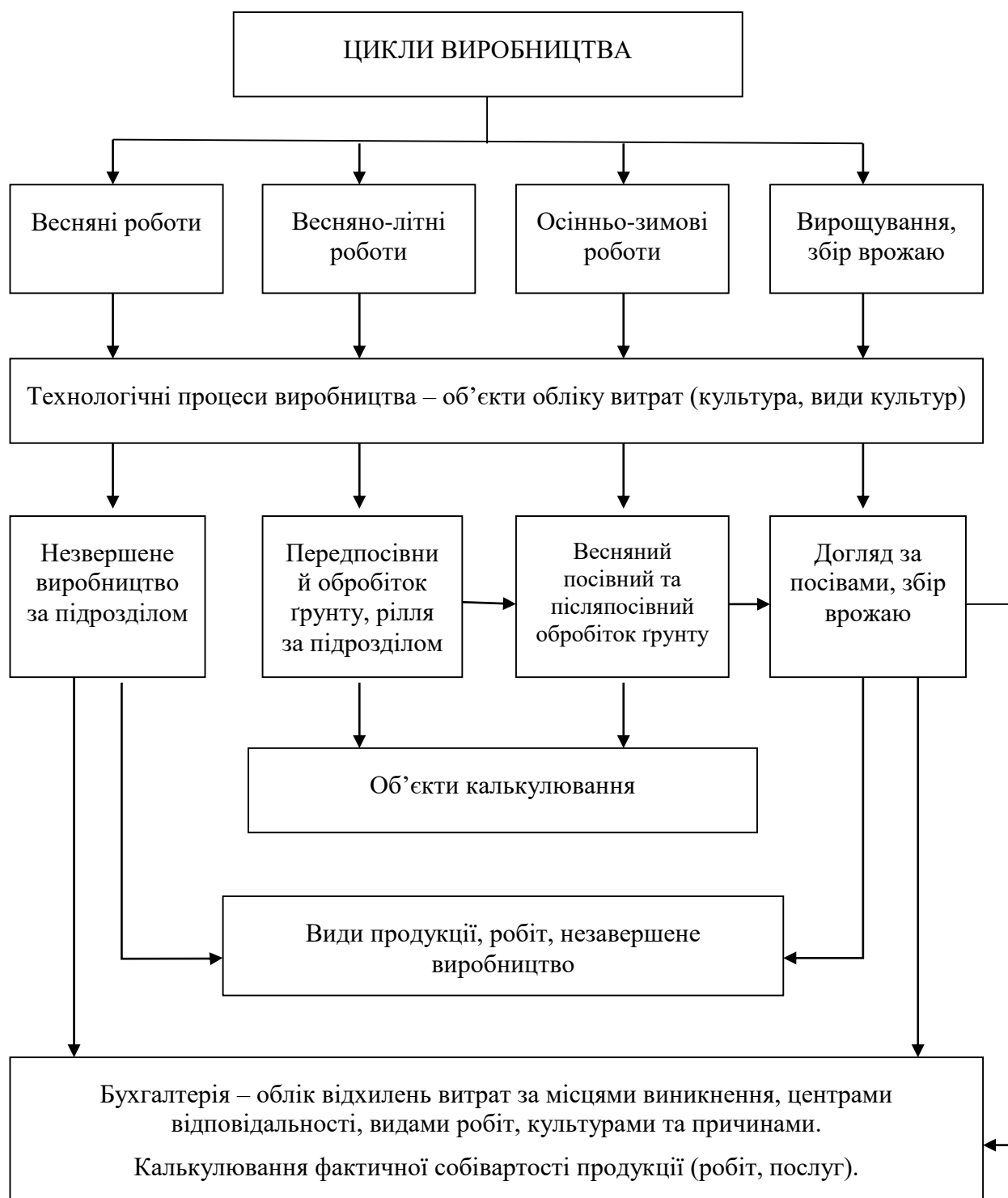

Рисунок 2.7 – Запропонована побудова обліку витрат рослинництва

Пропонуємо здійснювати процес калькулювання за попроцесним методом в ТОВ «БАКАЙ-АГРО» за наступними стадіями:

– узагальнення даних про рух фізичних одиниць продукції – особливістю даного етапу у сільськогосподарському виробництві є те, що

можна розрахувати на основі відповідних нормативів урожайності загальний обсяг отриманої продукції рослинництва;

- обчислення еквівалентних одиниць готової продукції для кожної статті витрат – культури, які вирощує підприємство, дозрівають за різні проміжки часу;

- визначення загальної суми витрат на виробництво – накопичення інформації про понесені витрати на відповідних аналітичних рахунках обліку (на рахунку 23 «Виробництво», до якого відкрито субрахунок 231 «Рослинництво»);

- розрахунок собівартості еквівалентної одиниці готової продукції – віднесення прямих та розподіл загальновиробничих витрат на вироблену продукцію;

- розподіл виробничих витрат між готовою продукцією, браком та незавершеним виробництвом.

При калькулюванні видів робіт за періодами року можливий не тільки оперативний контроль за витратами, а й визначення до кінця збору врожаю собівартості продукції з високою точністю. Так як на рівні виробничих підрозділів об'єктами обліку витрат є окремі етапи технологічних процесів підрозділу, а об'єктами калькулювання – види робіт та види продукції. У цілому ж по підприємству об'єктами обліку витрат є конкретні технологічні процеси, види робіт, види та групи сільськогосподарських культур, а об'єктами калькулювання – види незавершеного виробництва, робіт та послуг. До визначеного моменту витрати на вирощування культур є загальними, а потім поділяються за процесами, що відносяться до конкретних видів побічної продукції. При цьому не порушується індивідуальність витрат для даного поля в конкретному сільськогосподарському сезоні.

В ТОВ «БАКАЙ-АГРО» управлінський облік витрат пропонуємо вести в розрізі внутрішньгосподарських підрозділів за технологічними процесами щомісяця за статтями і елементами витрат, а зведений облік витрат – зростаючим підсумком за підрозділами. Для оперативного управління

витратами вести додатково облік відхилень фактичних витрат від планових. При використанні даної системи обліку та контролю витрат пропонуємо вести сигнальну документацію, як облік відхилень витрат від нормативних величин (лімітів витрат) за видами робіт, циклами (переділами) виробництва, видами та групами сільськогосподарських культур, місцями виникнення, центрами відповідальності, причинами та винуватцями відхилень.

Слід відмітити, що така побудова обліку витрати забезпечуватиме зіставність облікових та планових показників. Це дає можливість оперативно контролювати відхилення фактичних витрат від технологічних норм, приймати управлінські рішення не після здійснення виробничих процесів, а в процесі їх здійснення, аналізувати діяльність виробничих підрозділів та роботу підприємства за більш короткі проміжки звітного виробничого року. Цей підхід дає можливість контролювати хід виконання польових робіт та структуру витрат за видами робіт (процесами), проводити вирахування витрат на побічну продукцію після визначеного процесу. Пропонуємо зведену відомість підведення підсумків діяльності підприємства за об'єктами калькулювання, видами продукції (робіт, послуг) задля ефективного впровадження попроцесного методу обліку та розподілу витрат за операціями (див. таблицю 2.8).

Таблиця 2.8 – Запропонована зведена відомість підведення підсумків діяльності підприємства

*ТОВ «БАКАЙ-АГРО»
Культура – кукурудза 2022 р.*

№	Назва операції	Од. вим.	Об'єм робіт	Оплата праці на весь обсяг робіт		Вартість палива, грн.	Використання тмц, послуг сторонніх організацій		Всього витрат
				Механізатори	Різноробочі		Назва	Сума, грн.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Обробіток ґрунту:								
1	Дискування	га	303	17028,9	–	34556,4	–	–	51585,3
2	Завантаження міндобри	т	8,4	90,1	95,4	53	–	–	238,5
3	Транспортування добрив	т	8,4	–	–	249,1	–	–	249,1
4	Внесення добрив	га	83,8	386,9	9222,0	768,5	Тукосуміш	34911,1	45288,5
5	Культивація	га	303	14787,0	–	35112,9	–	–	49899,9
	Посів								
6	Протруювання насіння	т	287,5	–	–	–	Протруювач	58262,9	58262,9
7	Завантаження насіння	т	287,5	3036,9	–	2104,1	–	–	5141,0
8	Транспортування насіння	т	287,5	–	–	12290,7	–	–	12290,7
9	Посів зернових без внесення добрив	га	303	79313,8	26823,3	59312,3	Насіння кукурудзи	344966,4	510415,8
	Догляд за посівами								
10	Прикотування посівів	га	303	11771,3	–	24162,7	–	–	35934,0
11	Вегетаційний полив	га/ полив	303	16769,2	–	–	Електроенергія Вода на полив	199560,9 47912,0	264242,1
12	Завантаження добрив	т	299,5	3169,4	3301,9	1923,9	–	–	8395,2
13	Транспортування добрив	т	299,5	5109,2	–	11532,8	–	–	16642,0
14	Внесення добрив	га	303	5464,3	2480,4	10981,6	Аміачна селітра	888370,1	907296,4
15	Внесення гербіцидів	га	303	–	23486,6	–	Паллас	28508,7	51995,3
16	Транспортування води	т	239,6	–	–	–	–	–	–

Впровадження попроцесного методу обліку витрат вимагає заміни структури калькуляції витрат звичайної діяльності, тому нами запропоновано уточнюючий перелік витрат та розглянуто їх вплив на процес формування собівартості продукції рослинництва (див. рисунок 2.8).

Рисунок 2.8 – Запропонована структура калькуляційного листа в рослинництві ТОВ «БАКАЙ-АГРО»

Таким чином у таблиці 2.8 наведено повний перелік статей витрат за

технологічними операціями по вирощуванню озимої пшениці, у загальному підсумку виробнича собівартість 18435 ц кукурудзи склала 7175,9 тис. грн.

Організація бухгалтерського обліку на кожному підприємстві розпочинається із розробки облікової політики, положення якої фіксуються в Наказі про облікову політику підприємства. Переглянувши Наказ про облікову політику ТОВ «БАКАЙ-АГРО», можемо зробити висновок, що в документі висвітлено в не повній мірі всі основні моменти ведення обліку виробництва біологічних активів, а отже відсутня важлива частина інформації щодо його організації, не виділено окремим пунктом методи оцінки біологічних активів та сільськогосподарської продукції при їх надходженні з виробництва чи придбанні у сторонніх організацій.

В Наказі про облікову політику досліджуваного підприємства відсутній пункт, за яким відбувається контроль з боку управлінського персоналу за витратами, які впливають на якість виробленої продукції. Це свідчить про слабкий рівень контролю за виробництвом високоякісної та конкурентоспроможної продукції сільського господарства. Пропонуємо виділити в Наказі про облікову політику підприємства пункт «Контроль за витратами, які впливають на поліпшення якості біологічних активів та продукції рослинництва». До них відносяться витрати на закупівлі високоврожайних сортів насіння, удобрення культур, хімічний захист насіння, меліоративні заходи.

В ТОВ «БАКАЙ-АГРО» проведення інвентаризації біологічних активів рослинництва ігнорується. Не перевіряється фактична наявність біологічних активів за місцями їх знаходження та не визначається їх стан.

Пропонуємо інвентаризацію витрат на виробництво в галузі рослинництва проводити в два етапи:

- здійснювати інвентаризацію фактичної наявності та витрат на вирощування біологічних активів перед збиранням урожаю;
- контролювати правильність відображення фактичного надходження продукції рослинництва та витрат на збирання урожаю.

Для здійснення запропонованого інвентаризаційного процесу до застосування розроблені зведені документи, а саме «Акт інвентаризації наявності та витрат на вирощування продукції рослинництва» (Додаток Б) та «Акт інвентаризації наявності та витрат на збирання продукції рослинництва» (Додаток В).

Інвентаризацію наявності та витрат на вирощування біологічних активів і збирання продукції рослинництва пропонуємо проводити окремо по кожній культурі та кожному виду продукції. Інвентаризацію витрат на вирощування біологічних активів доцільно організовувати перед відокремленням від них сільськогосподарської продукції. Оскільки період дозрівання біологічних активів різний, то і перевірка витрат по кожній культурі проводитиметься в різні терміни. Інвентаризація витрат проводиться за технологічними картами вирощування культур та фактичними даними обліку. В інвентаризаційному акті зазначаються площі посівів біологічних активів та обсяги валового збору продукції, а також відображаються якісні характеристики – стан посівів та сорт зібраної продукції.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО І ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1 Аналіз витрат на виробництво і собівартості продукції рослинництва на підприємстві

Найважливішим засобом побудови системи обліку витрат на сільськогосподарських підприємствах, з урахуванням стратегічних та тактичних цілей і вимог керівництва, є управління витратами. Це складний процес, що передбачає систематичний аналіз та моніторинг фактичних витрат та їх поведінки під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів, прийняття рішень щодо управління собівартістю продукції.

Необхідним етапом аналізу витрат на виробництво є оцінка їх структури, що проводиться за такими напрямками:

- аналіз витрат на виробництво за елементами витрат;
- аналіз витрат, згрупованих за їх функціональною роллю у виробничому процесі, тобто за статтями калькуляції;
- аналіз прямих матеріальних і трудових витрат;
- аналіз непрямих витрат.

Аналіз структури витрат дозволяє оцінити матеріаломісткість, трудомісткість, енергомісткість продукції, виявити тенденцію їх змін і вплив на собівартість продукції; своєчасно реагувати на відхилення від нормативних показників собівартості, приймати відповідні управлінські рішення тощо. Розглянемо структуру виробничої собівартості за видами продукції у наступній таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Структура виробничої собівартості за видами продукції рослинництва в динаміці років у ТОВ «БАКАЙ-АГРО», тис. грн.

Статті витрат	<i>Пшениця озима</i>			<i>Кукурудза</i>			<i>Соняшник</i>			Відхилення 2021 р. від					
	роки			роки			роки			2019р., %			2020р.,%		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	пшениці	кукурудза	соняшник	пшениці	кукурудза	соняшник
Виробнича собівартість – усього	8764,4	7309,0	12150,3	7878,9	8520,0	7175,9	5742,3	3490,0	4412,3	139	91	77	166	84	126
у тому числі															
Прямі матеріальні витрати	5223,7	3752,4	6136,3	6734,6	5210,1	4116,3	3638,0	983,4	1918,4	117	61	53	164	79	195
з них:															
насіння та посадк. матеріал	377,3	315,7	498,5	971,7	973,9	1171,9	433,9	68,1	114,3	132	121	26	158	120	168
мінеральні добрива	3002,1	2631,7	4090,5	3572,1	799,0	1300,2	1573,2	275,6	1338,2	136	36	85	155	163	486
пальне і мастильні матеріали	1047,9	667,0	776,2	724,3	455,3	396,4	983,3	573,5	213,3	74	55	22	116	87	38
решта матеріальних витрат	796,4	138,0	771,1	1466,5	2981,9	1247,8	647,6	66,2	252,6	97	85	39	559	42	382
Прямі витрати на оплату праці	636,6	601,9	788,2	219,1	492,3	495,0	361,1	515,2	359,5	124	226	99	131	101	70
Інші прямі витрати та загальновиробничі витрати – всього	2904,1	2954,7	5225,8	925,2	2817,6	2564,6	1743,2	1991,4	2134,4	180	277	122	177	91	107
з них:															
амортизація	2003,7	1983,9	2861,6	588,1	1949,7	1629,3	997,1	1932,7	1313,4	143	277	132	144	84	68
соціальні заходи	139,8	21,3	173,4	47,4	55,5	108,9	79,2	48,4	79,1	124	230	100	814	196	163
решта інших прямих та загальновиробничих витрат	760,6	949,5	2190,8	289,7	812,4	826,4	666,9	10,3	741,9	288	285	111	231	102	зб. у 74р.

Продовження таблиці 3.1

Статті витрат	Ріпак			Ячмінь			Інші культури			Відхилення 2021 р. від					
	роки			роки			роки			2019р., %			2020р., %		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	ріпак	ячмінь	інші культури	ріпак	ячмінь	інші культури
Виробнича собівартість – усього	3194,7	2817,5	2540,7	2054,5	1587,5	3800,4	1215,0	1360,0	–	80	185	–	90	239	–
у тому числі															
Прямі матеріальні витрати	1818,0	1520,7	1159,6	1361,3	758,9	1698,0	808,3	707,9	–	64	125	–	76	224	–
з них:															
насіння та посадк. матеріал	93,7	73,5	177,4	94,8	100,7	39,6	132,3	120,0	–	189	42	–	241	39	–
мінеральні добрива	892,7	1166,5	486,4	1004,3	438,7	1032,4	448,3	268,4	–	55	103	–	42	235	–
пальне і мастильні матеріали	349,6	216,1	254,6	154,9	177,4	314,9	152,1	274,2	–	73	203	–	118	178	–
решта матеріальних витрат	482,0	64,6	241,2	107,3	42,1	311,1	75,6	45,3	–	50	290	–	373	739	–
Прямі витрати на оплату праці	123,1	74,2	280,1	90,2	166,5	276,6	64,4	166,6	–	228	307	–	378	166	–
Інші прямі витрати та загальновиробничі витрати – всього	1253,6	1222,6	1101,0	603,0	662,1	1825,8	342,3	485,5	–	88	303	–	90	276	–
з них:															
амортизація	594,2	275,6	631,9	484,2	498,3	1025,5	279,0	461,7	–	106	212	–	229	206	–
соціальні заходи	25,3	32,4	61,6	20,4	10,3	60,8	14,6	10,3	–	243	298	–	190	590	–
решта інших прямих та загальновиробничих витрат	634,1	914,6	407,5	98,4	153,5	739,5	48,7	13,5	–	64	752	–	45	482	–

Виробнича собівартість ячменя у 2021 році порівняно з 2020 роком зросла більше ніж у 2 рази. Аналізуючи структуру витрат можна зробити висновок, що причиною цього стало підвищення майже всіх прямих та загальновиробничих витрат окрім витрат на насіння, які значно зменшилися (на 61%) за рахунок використання насіння власного виробництва. Також зросла виробнича собівартість озимої пшениці (на 66% порівняно з 2020 роком). А ось виробнича собівартість інших культур зменшилась: кукурудза – на 16% та ріпак – на 10%.

Для того, щоб повноцінно дослідити зміни виробничої собівартості необхідно враховувати зміни посівних площ та відповідно врожайності культур. Оскільки на прикладі ячменю видно, що посівна площа у 2021 році зросла в 2 рази порівняно з 2020 роком. Також необхідно враховувати збільшення витрат на мінеральні добрива та матеріали сільськогосподарського призначення, а також на послуги по їх внесенню через сам процес сівозміни та збільшення посівних площ окремих культур. У таблиці 3.2 відображено структуру посівних площ ТОВ «БАКАЙ-АГРО» у період 2019-2021 років та відповідну їм врожайність.

Таблиця 3.2 Аналіз посівної площі та врожайності культур ТОВ «БАКАЙ-АГРО» у період 2019-2021 рр.

Продукція рослинництва	Посівна площа, га			Обсяг виробництва, ц			Відхилення 2021 р від			
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	Площа		Виробництво	
							2019, %	2020, %	2019, %	2020, %
Пшениця озима	450	423	500	22635	17000	27705	111	118	122	163
Ячмінь озимий	120	100	200	4140	3692	8350	167	200	202	226
Кукурудза	170	228	246	19040	14200	18435	145	108	97	130
Ріпак	180	146	170	3660	5217	1850	94	116	51	35
Соняшник	300	180	155	7100	2700	4340	52	86	61	161
Інші культури	70	100	–	3500	1700	–	–	–	–	–

Проаналізувавши таблицю 3.2 можна зробити висновок, що збільшення посівної площі озимої пшениці та ячменю за рахунок відмови від посіву інших культур (бобових) і зменшення посівної площі соняшника призвело до збільшення обсягів виробництва.

Розглянувши таблиці 3.1 та 3.2 можна дійти висновку, що великий вплив на виробничу собівартість культури мали зміни в посівних площах, тому більш доцільно проводити аналіз виробничої собівартості одного центнера продукції та визначення її змін в динаміці.

Оскільки найбільшу виробничу собівартість та найбільшу питому вагу витрат у формуванні повної собівартості продукції рослинництва у ТОВ «БАКАЙ-АГРО» має озима пшениця, то проведемо саме аналіз її виробничої собівартості.

Розглянемо аналіз виробничої собівартості 1 ц озимої пшениці в ТОВ «БАКАЙ-АГРО» та визначимо зміни її розміру в динаміці років у таблиці 3.3. З даної таблиці можна зробити наступні висновки: такі статті витрат, як мінеральні добрива, паливо, насіння та посадковий матеріал у 2021 році зменшились порівняно з 2019 роком.

Найбільшу частку у структурі витрат займають мінеральні добрива 33,7% у 2021 році (це пов'язано з необхідністю використання більшої кількості добрив у зв'язку із сівозміною та для досягнення більшої врожайності), на другому місці амортизація необоротних активів (це пов'язано з придбанням нових основних засобів, а саме зрощувальних машин, сільськогосподарської техніки) 23,6 % у 2021 році. Третє місце займають інші прямі та загальновиробничі витрати (які складаються з плати за оренду земельних і майнових паїв, витрат, що пов'язані з підтриманням орендованих земельних та майнових паїв у належному технічному стані, витрати на посіви, що повністю або частково загинули) а саме 18,0 %.

Таблиця 3.3 – Аналіз виробничої собівартості 1 ц озимої пшениці ТОВ «БАКАЙ-АГРО» та визначення зміни її розміру в динаміці років, 2019-2021рр.

Статті витрат	2019 р.			2020 р.			2021 р.			Зміна собівартості 2021. до 2019., %
	Витрати, грн.		Структура, %	Витрати, грн.		Структура, %	Витрати, грн.		Структура, %	
	на 1га	на 1ц		на 1га	на 1ц		на 1га	на 1ц		
Оплата праці	1414,7	28,1	7,3	1421,8	35,4	8,2	1576,4	28,4	6,5	+0,3
Насіння та посадковий матеріал	838,4	16,7	4,3	745,7	18,6	4,3	997,0	18,0	4,1	-0,2
Мінеральні добрива	6671,3	132,6	34,2	6216,5	154,8	36,0	8181,0	147,6	33,7	-0,5
Паливо та ГСМ	2328,7	46,3	12,0	1575,6	39,2	9,1	1552,4	28,0	6,4	-5,6
Інші матеріальні витрати	1769,8	35,2	9,1	326,0	8,1	2,0	1542,2	27,8	6,3	-2,8
Амортизація необоротних активів	4452,7	88,5	22,8	4686,3	116,7	27,1	5723,2	103,3	23,6	+0,8
Відрахування на соціальні заходи	310,7	6,2	1,6	50,3	1,3	0,3	346,8	6,3	1,4	-0,2
Інші прямі та загальновиробничі витрати	1690,2	33,6	8,7	2242,9	55,9	13,0	4381,6	79,1	18,0	+9,3
Разом	19476,5	387,2	100	17265,1	430,0	100	24300,6	438,5	100	–

Рисунок 3.1 – Структура собівартості реалізованої продукції (рахунок 90) в ТОВ «БАКАЙ-АГРО» у 2021 році, тис. грн.

Розглянувши аналіз собівартості реалізованої продукції у 2021 році можна сказати, що найбільшу питому вагу витрат у формуванні собівартості продукції рослинництва займають витрати на вирощування озимої пшениці (41,9%).

3.2 Методичні засади організації оперативного аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва

В умовах господарського розрахунку важлива роль належить нормативному плануванню, оперативному контролю, щоденному калькулюванню та аналізу собівартості виробленої продукції. Нині удосконалення оперативного контролю за витратами на виробництво та формуванням собівартості продукції засобами обліку має першочергове значення. Але облік і контроль як важелі системи управління господарством

дійові лише за умови їхньої оперативності, максимального наближення до моменту виконання господарських операцій. Оперативність обліку та контролю – основна умова пошуку резервів зниження собівартості, те від чого залежать і обсяг нагромаджень господарства і рівень ефективності всього господарства.

Оперативний аналіз – це аналіз у процесі здійснення господарської діяльності, по ходу виконання господарством планових завдань. Він проводиться за короткі проміжки часу з метою оперативного впливу на господарські процеси і явища. Цей аналіз дає змогу виявити недоліки в момент їх виникнення або ж відразу після цього, прийняти оперативні рішення щодо поліпшення роботи господарства. Джерелами аналізу є дані поточного бухгалтерського, оперативного і статистичного обліку, оперативних завдань, первинних документів, поточної внутрішньогосподарської звітності та інші.

Особливістю галузі рослинництва є те, що визначити обсяг виробленої продукції можна лише після збирання й обліку врожаю. Великий проміжок часу між початком виробництва та отриманням продукції в цій галузі не дає змоги здійснювати під час виробництва аналіз виробничої програми, оскільки він ґрунтується на показниках виходу продукції. Тому поточний аналіз виробництва в рослинництві обмежується контролем за виконанням плану посівних площ і технології вирощування культур. В даний час залежно від ґрунтовності дослідження та періодичності здійснення аналітичних оцінок склалося три методичні способи оперативного аналізу витрат в рослинництві:

- за циклами сільськогосподарських робіт;
- за роботами, які об'єднують комплекс технологічних операцій;
- поопераційний аналіз.

Перший спосіб базується на співставленні фактичних витрат з плановими лімітами за циклами (періодами) сільськогосподарських робіт: передпосівний обробіток ґрунту і посів, догляд за посівами, збір урожаю. Однак цей методичний спосіб не можна вважати домінуючим. Тут аналіз обмежується щомісячним вивченням ступеня проведення витрат за періодами

(витрати не деталізуються за окремими роботами з врахуванням виконаного обсягу цих робіт в періоді) і, як наслідок, немає можливості щомісяця виявляти економію або перевитрати. Крім того, практика обліку витрат шляхом їх розподілу між періодами не підходить для здійснення контролю за ними і їх регулювання тому, що цикл виробництва продукції може складатися з декількох технологічних операцій, за кожен з яких несе відповідальність конкретна особа. Тому, маючи повідомлення про витрати виробництва, неможливо точно визначити, як розподіляються вони між окремими ділянками виробництва (центрами відповідальності).

За другим способом оперативний аналіз проводиться для робіт, які об'єднують декілька операцій, необхідних для їх виконання (наприклад, завдання з висіву насіння зернових у підготовлений ґрунт включає такі операції: протруювання насіння, транспортування до місця висіву, навантаження, розвантаження, висів). Така організація оперативного аналізу витрат дозволяє протягом року визначити показники економії або перевитрати ресурсів на вирощування культур, хоча і не зовсім точно. Проте можливості аналізу тут обмежуються вивченням витрат на 1 га посівної площі без деталізації їх на одиницю фізичних обсягів робіт. Це перешкоджає вивченню причин відхилень та вимірюванню ступеня відповідальності конкретних осіб за результати своєї роботи.

Найефективнішим для оперативного аналізу витрат є третій спосіб – поопераційного аналізу. Він забезпечує можливості всебічного вивчення витрат у рослинництві на базі поопераційної їх деталізації, передбаченої в технологічних картах з врахуванням фізичних обсягів технологічних та інших господарських операцій. Це забезпечує можливості визначати витрати на одиницю їх виконання; розрахувати відхилення витрат від заданих параметрів для кожної операції технологічного процесу на фактичний обсяг виконаних робіт й організувати оперативний контроль за дотриманням технології вирощування культур; досліджувати у випадку необхідності показники обсягу робіт, витрат і відхилення від планових наростаючим підсумком з початку

року, використовуючи дані аналізу попередніх місяців, а також складати планову і фактичну калькуляцію витрат на одиницю фізичного обсягу робіт, що дуже важливо для вивчення впливу на собівартість окремих факторів з урахуванням обсягів робіт та їх собівартості.

Оперативний аналіз виробничої програми в рослинництві розпочинають з перевірки виконання робіт з приготування і передпосівного обробітку ґрунту, посіву, саджанню сільськогосподарських культур.

Важливою особливістю оперативного аналізу виконання плану агротехнічних заходів є поопераційне вивчення дотримання прийнятої агротехніки, виявлення причин відхилень і розробка заходів щодо їх усунення. Поопераційний аналіз проводять не менше одного разу після завершення певної технологічної операції. Однак більш ефективнішим є щоденний поопераційний аналіз. Це має важливе значення для аналізу довготермінових, монотонних, малозмінних технологічних операцій. Так, доцільно здійснювати щоденний поопераційний аналіз заготівлі кормів, добрив, насіння, збирання врожаю, оранки ґрунту, догляду за посівами тощо. Чим тривалішою є технологічна операція, тим більша кратність її аналізу, тим вищі дійовість, повнота і кратність використання результатів аналізу в оперативному управлінні цією операцією. Основною планово-нормативною базою для поопераційного аналізу є технологічні карти вирощування культур, норми і нормативи. Однак з метою перетворення технологічних карт на дійовий інструмент оперативного управління і наближення їхніх техніко-економічних показників до виконавців потрібно деталізувати систему оперативного планування шляхом розробки на основі технологічних карт календарних планів-графіків, робочих планів, індивідуальних і групових планів-нарядів. Плани-графіки виконання агротехнічних заходів доводяться до бригад, а розроблені на їх основі плани-наряди — до виконавців. При цьому щомісячно і поперіодно здійснюється необхідне уточнення плану агротехнічних заходів, передбачених у технологічних картах. Таким чином, створюється деталізованіша, ширша і об'єктивніша база критеріїв для поопераційного

аналізу.

Фактичні дані для операційного аналізу отримують з первинних бухгалтерських документів, реєстрів оперативного обліку і статистики, а також результатів останнього обліку, зважування, з розрахунків, спостережень і повідомлень фахівців, керівників і виконавців. Об'єктом поопераційного аналізу є технологічна операція або інший агротехнічний захід за місцем їх здійснення у бригаді, ланці, на місці роботи окремого агрегату і виконавця. Таким чином, забезпечується оперативний аналітичний вплив на виконання змінних норм виробітку, підвищення якості і дотримання строків робіт, поліпшення використання техніки. Результати поопераційного аналізу використовують в оперативному управлінні для розробки рішень щодо коригування застосування агротехніки, розв'язання проблем, які виникли. Наприкінці року аналізують виконання виробничої програми по відділках, бригадах, ланках або інших виробничих підрозділах господарства. В умовах внутрішньогосподарського розрахунку враховують те, що розміри посівних площ окремого підрозділу господарства переважно не залежить безпосередньо від колективу працівників цього підрозділу. Тому в основі оцінки роботи окремих госпрозрахункових колективів підрозділів, як правило, лежить план виробництва продукції з фактичних посівних площ при плановій урожайності культур.

3.3 Удосконалення аналізу витрат на виробництво та формування собівартості продукції рослинництва

Собівартість продукції є головним ціноутворювальним чинником. Вживання суб'єкта господарювання в умовах конкуренції залежить від можливості підтримувати оптимальний рівень собівартості продукції. Вирішення цього завдання залежить від багатьох чинників, головним з яких є

стратегія поведінки у конкурентному середовищі й ефективність використання ресурсів. Відповідно до обраної стратегії виробник може належати до категорії з низькою собівартістю продукції на масовому ринку або бути гравцем із добре зарекомендованими виробами.

Якщо виробник належить до категорії працюючих на масовому ринку, то необхідно досягнути концентрації у собівартості. Не меншу увагу собівартості мають приділяти виробники, які працюють у середовищі ринку, а також інші суб'єкти господарювання, оскільки всім необхідно мати достатньо високий рівень рентабельності, що забезпечує діяльність виробництва і розширення.

Важлива роль у забезпеченні оптимального рівня собівартості належить аналізу, основна мета якого – виявлення можливості раціональнішого використання виробничих ресурсів, зменшення витрат на виробництво, реалізацію і забезпечення зростання прибутку. Аналіз собівартості є важливим інструментом управління витратами.

Важливу роль у зниженні собівартості продукції відіграє оперативний економічний аналіз, який дає змогу своєчасно оцінити господарські ситуації, пов'язані з формуванням собівартості продукції, виявити негативні причини та недоліки, внутрішньогосподарські резерви покращання використання виробничих ресурсів і оперативно приймати відповідні управлінські рішення. Належна організація оперативного планування передбачає своєчасну розробку оптимальних планових завдань, що базуються на економічно обґрунтованих нормативах для окремих структурних підрозділів підприємства і своєчасне їх доведення до виконавців [27].

Оперативний аналіз собівартості продукції має ряд особливостей, які необхідно враховувати при його організації і проведенні:

- 1) своєчасність оперативного аналізу собівартості продукції: аналіз проводиться протягом того відрізка часу, у якому виникли та продовжують діяти короткотермінові причини, що спричиняють відхилення при формуванні собівартості продукції;

2) необхідність виявлення і вивчення впливу на собівартість продукції не всіх факторів, а тільки основних на даному рівні управління, які спричиняють суттєві відхилення від програми формування собівартості продукції, яка виготовляється. Виявити та виміряти всі фактори в оперативному циклі управління недоцільно і практично неможливо. Визначаючи коло основних факторів, необхідно враховувати специфіку виробничого процесу підприємства.

Оперативний аналіз витрат на виробництво продукції рослинництва доцільно проводити одночасно із контролем технології шляхом порівняння фактичних обсягів робіт і витрат на їх проведення з плановими нормативами технологічних карт. При цьому витрати на фізичну одиницю роботи мають плануватися для кожної операції технологічного процесу.

Оперативний аналіз виробництва у сільському господарстві пропонуємо проводити у кінці кожного місяця та наростаючим підсумком з початку року. Він забезпечує можливість всебічного вивчення витрат у рослинництві на базі поопераційної їх деталізації, передбаченої в технологічних картах з врахуванням фізичних обсягів технологічних та інших господарських операцій. Під час його проведення порівнювати фактичні витрати з встановленими лімітами витрат по основних статтях, а також вихід продукції з плановими завданнями. Проте для встановлення конкретних причин перевитрат або економії коштів пропонуємо використовувати дані первинних документів та виробничих звітів. Так у рослинництві за нормативні служать дані технологічних карт, які щорічно пропонуємо розробляти по кожній культурі таким чином, щоб з них можна було б розрахувати для потреб контролю планові нормативи витрат на одиницю фізичного обсягу кожного виду робіт. Виконання аналізу виробничих процесів та операцій, запланованої технології вирощування культур і витрат, які при цьому здійснюються, забезпечує потреби управління господарством у здійсненні дієвого контролю за дотриманням запланованої технології виробництва. При цьому аналіз витрат можливо здійснювати виходячи з обсягів фактично виконаних робіт за

місяць і планових лімітів витрат на одиницю кожного виду робіт з технологічними картами.

На технологію проведення робіт у рослинництві впливають кліматичні умови, стан ґрунту, посівів, тому передбачити конкретні строки проведення робіт, їх обсяг, кратність і навіть послідовність у рослинництві неможливо. Тому оперативний аналіз включає в себе дослідження витрат при фактичному обсязі робіт і виконання технології вирощування культур. Це дасть змогу керівникам та спеціалістам господарства прийняти ефективні управлінські рішення, спрямовані на пошук резервів економії витрат для подальшого зниження собівартості виробництва продукції із одночасним забезпеченням виконання поставлених завдань виробничої програми рослинництва. Здійсненню ефективного і своєчасного оперативного аналізу технології вирощування сільськогосподарських культур в значній мірі сприяє застосування комп'ютерної техніки з сучасним програмним забезпеченням.

Методика розрахунку резервів зниження собівартості продукції являє собою визначення різниці між її фактичним та можливим значенням, яке враховує раніше виявлені резерви збільшення виробництва продукції та зменшення витрат на її виробництво. Основними джерелами зниження собівартості продукції, робіт, послуг є:

- збільшення обсягу виробництва продукції;
- зменшення витрат на її виробництво за рахунок підвищення рівня продуктивності праці, економного використання матеріалів, зменшення невиробничих витрат.

Для збільшення обсягу виробництва продукції проводяться заходи по підвищенню урожайності сільськогосподарських культур (додаткове внесення добрив, покращення структури посівів, збирання врожаю в оптимальні терміни, впровадження більш урожайних сортів культур).

Для того, щоб визначити ступінь впливу обсягу виробництва на собівартість продукції розглянемо залежність суми витрат від обсягу виробництва продукції в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Залежність суми витрат від обсягу виробництва продукції рослинництва в ТОВ «БАКАЙ-АГРО»

Вид продукції рослинництва	Обсяг виробництва продукції, ц			Виробнича собівартість продукції, тис. грн			Виробнича собівартість 1 ц виробленої продукції, тис. грн			Відхилення виробничої собівартості 1ц виробленої продукції, 2021 р.. від	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2019р.,%	2020р.,%
Озима пшениця	22635	17000	27705	8764,4	7309	12150	0,39	0,43	0,44	113	102
Ячмінь	4140	3692	8350	2054,5	1587,5	3800,4	0,50	0,43	0,46	92	107
Кукурудза	19040	14200	18435	7878,9	8520,0	7175,9	0,41	0,6	0,39	95	65
Ріпак	4440	5217	1850	3194,7	2817,5	3540,7	0,72	0,54	1,91	265	353
Соняшник	7100	2700	4340	5742,3	3490,0	4412,3	0,81	1,29	1,02	126	79
Інші культури	3500	1700	–	1215,0	1360,0	–	0,35	0,8	–	–	–

Дані таблиці 3.4 свідчать, що зменшення обсягу виробництва озимої пшениці у 2020 році, порівняно з попереднім роком, не призвело до зменшення собівартості 1 ц продукції, тоді як значне збільшення обсягу у 2021 році навпаки майже не змінило собівартість 1ц пшениці у порівнянні з 2020 роком. Тоді як зменшення обсягу виробництва ячменю у 2020 році, призвело до зменшення собівартості 1 ц продукції, а значне збільшення обсягу у 2021 році майже не змінило собівартість 1ц ячменю у порівнянні з 2020 роком. Це відбулось за рахунок сприятливих погодних умов та високої врожайності пшениці та ячменю у 2021 році. Та ж сама тенденція у 2021 році спостерігається по виробництву кукурудзи при збільшенні обсягу зменшується собівартість. Що стосується соняшнику, то тут при значному зниженні обсягу виробництва у 2020 році, виробнича собівартість 1 ц зросла на 26% (низька врожайність та несприятливі погодні умови), а ось у 2021 році при збільшенні обсягу виробництва собівартість зменшилася.

Причиною підвищення собівартості ріпаку стала також його низька урожайність, а саме 11 ц/га, що нижче попередніх показників у 3 рази.

Причиною зниження врожайності стали велика кількість опадів у період дозрівання та збору врожаю.

Далі проаналізуємо основні фактори та причини, які впливають на обсяг вирощування сільськогосподарської продукції. Як відомо, значний вплив на валовий збір продукції має структура посівних площ. Чим більша частина високоврожайних культур в частині загальної посівної площі, тим вищий, при інших рівних умовах, валовий вихід продукції і навпаки.

Слід зазначити, що безпосередній вплив на обсяги валової продукції має загибель посівів, яка може виникнути як по об'єктивним причинам, так і по вині господарства. В першу чергу необхідно виявити ступінь впливу найбільш суттєвих факторів, до яких, насамперед слід віднести: обсяг посівних площ, урожайність культур.

Інші фактори, такі як організаційна структура підприємства, його технічна оснащеність впливають меншою мірою. Розглянемо вплив структури посівів зернових культур на обсяги виробництва в ТОВ «БАКАЙ-АГРО» у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Розрахунок впливу структури посіву зернових культур на обсяги виробництва в ТОВ «БАКАЙ-АГРО», 2021 рік

Продукція рослинництва	Посівна площа, га	Структура посівів, %	Обсяг виробництва, ц	Вихід продукції з 1 га, ц
Пшениця озима	500	40	27705	55,41
Ячмінь озимий	200	16	8350	41,75
Кукурудза	246	19	18435	74,93
Ріпак	170	13	1850	10,88
Соняшник	155	12	4340	28,00
Всього:	1271	100	–	–

Як видно з даних таблиці 3.5, питома вага площі пшениці становить 40%, відповідно кукурудзи – 19%. Зазначені культури є найбільш урожайними, що призвело до зростання обсягів виробництва порівняно із запланованими.

Також, з огляду на дані таблиці 3.5 можна зробити висновок, що

збільшилась частина найбільш урожайних культур – пшениці озимої та кукурудзи, за рахунок чого виробництво зерна збільшилось: пшениці на 10705 ц, кукурудзи на 4235 ц, а середня урожайність – на 15,2 ц/га пшениці та на 12,7 ц/га кукурудзи.

Урожайність сільськогосподарських культур є основним фактором, який визначає обсяги виробництва сільськогосподарських культур. Крім того, на урожайність сільськогосподарських культур мають вагомий вплив культура землеробства, агротехніка та технологія їх вирощування, внесення добрив, якісне виконання всіх польових робіт в зазначені строки та інші фактори. Виконання плану по кількості внесених добрив на 1 га посіву кожної культури визначається шляхом порівняння фактичних показників з плановими (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Виконання плану по внесенню мінеральних добрив в ТОВ «БАКАЙ-АГРО», 2021 рік

Культури	Урожайність, ц/га		Кількість внесених добрив на 1 га посіву, кг д.р.		Виконання плану, %
	План	Факт	План	Факт	
Пшениця озима	50	55,41	400	450	112,5
Ячмінь	37	41,75	180	195	108,3
Кукурудза	62	74,93	180	220	122,2
Ріпак	25	10,88	200	100	50
Соняшник	20	28,00	230	320	139,1

На основі даних таблиці 3.6 можна зробити висновок, що план по внесенню мінеральних добрив виконано, так кількість внесених добрив на 1 га озимої пшениці перевиконано на 12,5%, фактична урожайність при цьому вище планової на 11%. Високу урожайність досягнуто при вирощуванні кукурудзи, де фактична урожайність перевищила планову на 21% завдяки перевиконанню плану внесення добрив на 22%.

Аналізуючи дані урожайності культур і внесення добрив, можна стверджувати, що по культурам, де внесення добрив значно вище запланованого – урожайність значно вище за планову.

Важливим резервом збільшення виробництва продукції є недопущення втрат при збиранні врожаю, бо це може привести у майбутньому до зменшення обсягів отримання продукції. Для того, щоб використати резерви збільшення виробництва продукції за рахунок збору врожаю в оптимальні строки необхідно до мінімуму скоротити простої машинних агрегатів з різних причин, раціонально організувати робочі місця, правильно визначити співвідношення площ для збирання врожаю роздільним способом і прямим комбайнуванням.

Проведений аналіз підтверджує його ефективність та значення. За допомогою такого аналізу можливо дослідити фактори впливу на розвиток та ефективність виробництва, враховуючи особливість агропромислового виробництва. Своєчасно передбачивши всі негативні наслідки, підприємству можна планувати та прогнозувати свою діяльність, а також своєчасно приймати управлінські рішення.

Щоб результати оперативного аналізу витрат були своєчасними і ефективними, необхідно скоротити кількість форм первинних документів і підвищити якість інформації, яка в них вміщується, тобто створити такі форми документів, які б спочатку використовувалися у плануванні, потім реалізували б вимоги обліку з наступним задоволенням потреб аналізу. Наявність в одному документі планових (нормативних) і облікових даних дає можливість оперативно здійснювати аналіз доцільності використання праці, грошових і матеріальних цінностей безпосередньо при оформленні документів, що також сприятиме попередженню перевитрат засобів при видачі їх для потреб виробництва. Складаючи документ відповідальна особа аналізуватиме відхилення. Облік мінеральних добрив необхідно вести у фізичній масі та в діючій речовині. Тут велике значення має складання матеріальних балансів, які дають можливість здійснювати точний контроль за наявністю і рухом мінеральних добрив за асортиментом як у фізичній масі, так і в діючій речовині (див. таблицю 3.7).

Таблиця 3.7 – Запропонований баланс мінеральних добрив за (квітень)
(діюча речовина, т) в ТОВ «БАКАЙ-АГРО»

Види добрив	Залишок на початок місяця		Надійшло за місяць		Використано за місяць		Залишок на кінець місяця	
	Фізична маса	Діюча речовина	Фізична маса	Діюча речовина	Фізична маса	Діюча речовина	Фізична маса	Діюча речовина
1. Аміачна селітра	100	34	350	119	450	153	0	0
2. Карбамід	–	–	20	15	8	6	12	9
3. Сульфат амонію	8	1,76	5	1,1	6	1,32	2	1,54
Разом азотні	108	35,76	375	135,1	464	160,3	14	10,54
1. Суперфосфат гранульований	–	–	–	–	–	–	–	–
2. Амофос	13	1,43	–	–	10	1,1	3	0,33
3. Нітроамофос	–	–	–	–	–	–	–	–
<i>Разом фосфорні</i>	<i>13</i>	<i>1,43</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>10</i>	<i>1,1</i>	<i>3</i>	<i>0,33</i>
1. Яра Міла	4	2,08	2	1,04	6	3,12	–	–
2. Калійна сіль	–	–	–	–	–	–	–	–
3. Каліймагнезія	9	2,52	5	1,4	14	3,92	–	–
Разом калійні	13	4,6	7	2,44	20	7,04	–	–

Мінеральні добрива – це неорганічні сполуки, які використовуються в сільському господарстві для нормалізації живлення рослин. Також мінеральні добрива – це один з основних та невід’ємних оборотних засобів у процесі підвищення урожайності та покращення якості продукції рослинництва.

Внесення мінеральних добрив дає можливість регулювати баланс поживних речовин у ґрунті, тому в ході внесення добрив необхідно контролювати дози, строки і якість виконання цієї операції. Але сучасна організація обліку не може забезпечити користувачів інформацією про хід внесення добрив.

Документом, на основі якого ведеться облік використання добрив в ТОВ «БАКАЙ-АГРО», є акт про використання мінеральних і органічних добрив. Він складається після використання матеріальних, цінностей, тобто після завершення операції технологічного процесу, а в деяких господарствах навіть у кінці місяця, тому не дає можливості щоденно контролювати дотримання норм внесення добрив.

Для усунення цього недоліку пропонуємо складати Накопичувальну відомість використання добрив, отрутохімікатів і гербіцидів, в якій щоденно для кожної культури (із зазначенням виду внесених добрив) доцільно вказувати удобрену площу (обсяг роботи, яким вимірюються витрати) і кількість використаних добрив у фізичній масі та в перерахунку на діючу речовину на всю площу і в розрахунку на 1 гектар. Складання такої відомості дозволяє контролювати дотримання оптимальних строків внесення добрив і науково обґрунтованих доз.

Для будь-якої рослини життєво важливими є три елементи у ґрунті: калій, фосфор та азот. Поєднання цих компонентів у ґрунті є основою якісного росту та розвитку будь-якої культури. Показником, який визначає кількість використання елементів живлення з добрив для кореневого живлення є коефіцієнт їх використання. Середні показники коефіцієнта використання азоту з добрив складають 50%, фосфору – до 15% та калію – до 60%. Отже, всі заходи, які спрямовані на збільшення цього коефіцієнта у перший рік застосування, будуть сприяти розкриттю максимального потенціалу вирощування с/г культур та забезпечувати найвищу окупність внесення мінеральних добрив.

Тривалість виробничого циклу в рослинництві та неспівпадіння його з календарним роком потребують відокремлення витрат минулих років під урожай поточного року та формування загального масиву витрат, що вимагає реальної їх оцінки, наближеної до відтворювального рівня.

З метою проведення оперативного аналізу відхилень витрат, що виникають у результаті зміни технології виробництва, а також змін у ході перебігу нормального технологічного процесу, які можуть позитивно або негативно впливати на собівартість продукції, пропонуємо використовувати на практиці в ТОВ «БАКАЙ-АГРО» журнал оперативного обліку й аналізу робіт і витрат наведений у таблиці 3.8.

Таблиця 3.8 – Запропонований Журнал оперативного обліку й аналізу робіт і витрат в ТОВ «БАКАЙ-АГРО»

Культура пшениця озима

Площа за планом 100га

Вид робіт збір культури

Фактична площа 100га

Склад агрегату Комбайн «New Holland»

Зібрано (га, ц) 5000 ц

Дата	№ документа	Обсяг виконаних робіт		Затрати праці і оплата				Витрати основного палива		Разом витрат, грн.	Із них тарифна оплата праці, грн.
		одиниця виміру	кількість	трактористів-машиністів		інших робітників		в натурі	вартість		
				люд-год	Сума	люд-год	сума				
Планові витрати на одиницю				300	1200	60	500	500	10000	11250	1700
05.07	12	га	100	305	1300	30	200	556	11120	12620	1500
06.07	13	га	150	350	1800	80	800	640	12800	15400	2600
Разом				355	3100	110	1000	1196	23920	28020	4100
Планова вартість					2900		1100		23000	27000	4000
Відхилення (економія (-), перевитрата (+))					+200		-100		+920	+1020	+100

Складання цього документа створює можливість одержати найбільш об'єктивні дані про відхилення для контролю за ходом реалізації заходів, передбачених технологічними картами щодо видів робіт, задовго до їх завершення. Складати даний журнал повинні керівники структурних підрозділів наступним чином: у перший рядок проставляються планові витрати на одиницю робіт; із облікових листків трактористів-машиністів, облікових листів праці і виконаних робіт переносяться обсяги виконаних робіт, затрати праці в людино-годинах, суми нарахованої оплати праці, кількість витраченого пального (електроенергії, коне-днів); у графі «Разом витрат» підраховується загальна сума витрат, які вивчаються оперативно. Такий порядок ведення журналу дозволяє в ході виконання робіт виявляти економію або перевитрати за рахунок такого фактора, як вартість виконання одиниці робіт, а після їх завершення розраховувати відхилення витрат за

рахунок обсягу виконаних робіт. Підсумкові дані цього журналу необхідно узагальнювати за культурами у накопичувальній відомості обліку й аналізу витрат у рослинництві, що наведена у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9 – Запропонована накопичувальна відомість обліку й аналізу витрат у рослинництві у бригаді № 1 за квітень в ТОВ «БАКАЙ-АГРО»

Культури, вид роботи		Затрати праці й оплата				Витрати пального		Разом витрат
		Трактористів- машиністів		інших робітників		в натурі, кг	сума, грн.	
		відпрацьовано людино-годин	сума, грн.	відпрацьовано людино-годин	сума, грн.			
Озима пшениця	норматив	6000	18000	3000	14600	10000	200000	232600
	факт	5600	16000	2400	12000	15000	300000	328000
	відхилення	400	2000	600	2600	5000	100000	104600
Ячмінь	норматив	7600	23000	1400	14600	13000	260000	297600
	факт	8000	24210	1300	13550	12500	250000	287760
	відхилення	400	1210	100	1050	500	10000	12260
Разом за місяць	норматив	13600	41000	4400	29200	23000	460000	530200
	факт	13600	40210	3700	25550	27500	550000	615760
	відхилення	800	3210	700	3650	5500	110000	116860
Разом з початку робіт	норматив	36900	78900	18000	48500	80000	980000	1107400
	факт	35800	75900	15870	44900	86000	995000	1115800
	відхилення	1100	3000	2130	3600	6000	15000	21600

В Накопичувальній відомості відображаються відхилення за кожною технологічною операцією виробничого процесу рослинництва за місяць і з початку року, відповідальність за які несе керівник. Вона служить основою для вивчення фактичного ходу технологічного процесу і формування собівартості продукції для кожної культури.

Таким чином, впровадження оперативного аналізу витрат дасть можливість: вивчати причини відхилень за кожною операцією технологічного процесу вирощування продукції рослинництва, щоб не допускати аналогічних невиправданих перевитрат на наступних операціях в обліку; визначати витрати на одиницю їх виконання; досліджувати у випадку необхідності

показники обсягу робіт, витрат і відхилення від планових наростаючим підсумком з початку року, використовуючи дані аналізу попередніх місяців, а також складати планову і фактичну калькуляцію витрат на одиницю фізичного обсягу робіт, що дуже важливо для вивчення впливу на собівартість окремих факторів з урахуванням обсягів робіт та їх собівартості.

Для посилення оперативності контролю за витратами треба розробити механізм формування витрат, тобто обґрунтувати фактори, що впливають на їх загальну суму щодо кожної окремої культури, яка вирощується.

ВИСНОВКИ

Економічні перетворення аграрного сектору економіки пов'язані з пошуком ефективних методів управління виробництвом на основі широкого використання облікової інформації, що диктує необхідність відповідної побудови системи бухгалтерського обліку виробництва з максимальним наближенням її до міжнародних стандартів. Рослинництво, як основна галузь сільськогосподарського виробництва, має специфічні організаційні і технологічні особливості: сезонний характер, участь у процесі виробництва землі, залежність від природних факторів тощо. Вони суттєво впливають на методологію обліку. Реформування бухгалтерського обліку у часі співпало із проведенням кардинальних змін в сільському господарстві України. Такі умови диктують необхідність створити систему бухгалтерського обліку, яка б повністю відповідала економічній ситуації в державі.

Дослідження економічної сутності витрат виробництва продукції рослинництва дозволило уточнити визначення поняття економічної категорії “витрати”, які слід розглядати як вартість використаної живої та уречевленої праці і сил природи для досягнення певної мети. Критична оцінка підходів до групування витрат по відношенню до обсягу виробництва та з позиції задоволення інформаційних потреб управління дав можливість скласти власну класифікацію витрат виробництва. Узагальнена класифікація полягає у групуванні витрат за стадіями життєвого циклу виробу та враховує галузеву специфіку виробництва продукції рослинництва та є найбільш доцільною для побудови бухгалтерського обліку витрат виробництва та формування собівартості продукції. Класифікація передбачає групування витрат виробництва за видами, участю у діяльності підприємства, складом, способом включення до собівартості, характером участі у виробничому процесі, рівнем контролюваності, для прийняття рішень, участю у процесі виробництва, обсягом виробництва, методом та порядком обчислення. Також обґрунтовано

склад витрат, які включаються в собівартість виробництва продукції рослинництва, зокрема: на собівартість потрібно відносити плату за землю, а також переважну більшість загальногосподарських витрат, операції з купівлі і продажу землі не доцільно пов'язувати з витратами виробництва.

Оцінка сучасної організації обліку витрат у рослинництві виявила ряд проблемних питань щодо складання первинних і зведених документів з виробництва продукції рослинництва, практики застосування П(С)БО 30 «Біологічні активи» та відповідності показників собівартості продукції у різних формах звітності. Облік виробництва передбачає здійснення послідовності технічних процедур, пов'язаних з витратами. Зважаючи на особливості галузі рослинництва, обґрунтовано доцільність використання попроцесного методу обліку витрат. Визначати витрати на кожній стадії виробництва є необхідною умовою для внутрішньогосподарського контролю операційної діяльності підприємства на кожному етапі та прийняття виважених управлінських рішень. Інформація про витрати потрібна, насамперед, менеджменту структурних підрозділів та підприємству в цілому. Пропонуємо використовувати «Зведену відомість підведення підсумків діяльності підприємства за об'єктами калькулювання, видами продукції (робіт, послуг)» задля ефективного впровадження попроцесного методу обліку та розподілу витрат за операціями, розроблену на основі технологічної карти. Попроцесний метод облік витрат дозволить реалізувати можливості оперативного аналізу витрат.

Дослідження обліку і аналізу витрат на виробництво і формування собівартості продукції рослинництва в ТОВ «БАКАЙ-АГРО» дозволив з'ясувати, що на підприємстві застосовується простий (прямий) метод обліку витрат. Усі витрати на виробництво прямо відносять на окремі об'єкти обліку витрат, що не дає можливості оперативного контролю за використанням матеріальних ресурсів, виявлення причин перевитрат та недоліків в організації виробництва.

Проведений аналіз виявив слабкий рівень внутрішнього контролю за

витратами, так не проводиться інвентаризація біологічних активів рослинництва, не перевіряється фактична наявність біологічних активів за місцями їх знаходження та не визначається їх стан. Пропонуємо здійснювати інвентаризацію фактичної наявності та витрат на вирощування біологічних активів перед збиранням урожаю та контролювати правильність відображення фактичного надходження продукції рослинництва та витрат на збирання урожаю. Для здійснення запропонованого інвентаризаційного процесу до застосування розроблені зведені документи, а саме «Акт інвентаризації наявності та витрат на вирощування продукції» та «Акт інвентаризації наявності та витрат на збирання продукції».

Проведене дослідження довело, що впровадження попроцесного методу обліку витрат вимагає заміни структури калькуляції витрат звичайної діяльності, тому нами запропоновано уточнюючий перелік витрат та розглянуто їх вплив на процес формування собівартості продукції рослинництва. Деталізація статей витрат дозволить посилити контроль за витрачанням запасів у відповідності з його цільовим призначенням та каналами надходження на підприємство, відокремити різні види робіт і послуг для раціонального їх обліку.

Виявлено особливості дії функцій бухгалтерського обліку та використання його методів в нових організаційно-правових формуваннях при виробництві продукції рослинництва: найважливішими стають управлінська і контрольна функції. Сучасна практика складання зведених документів і перевірки їх бухгалтерією ТОВ «БАКАЙ-АГРО» вказує на низький оперативний контроль за формуванням витрат в рослинницьких підрозділах. Для зниження собівартості продукції пропонуємо вести оперативний економічний аналіз, який дасть змогу своєчасно оцінити господарські ситуації, пов'язані з формуванням собівартості продукції, виявити негативні причини та недоліки, внутрішньогосподарські резерви покращання використання виробничих ресурсів. Щоб результати оперативного аналізу витрат були своєчасними і ефективними, нами запропоновано використовувати форми

первинних документів, які будуть використовуватись при плануванні виробничої діяльності підприємства, а потім реалізовувати вимоги обліку з наступним задоволенням потреб аналізу, а саме «Баланс мінеральних добрив», «Накопичувальна відомість внесення добрив у бригаді», «Журнал оперативного обліку й аналізу робіт і витрат», «Накопичувальна відомість обліку й аналізу витрат у рослинництві».

Отже, розроблені рекомендації спрямовані на підвищення ролі та удосконалення процесу обліку та аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва на ТОВ «БАКАЙ-АГРО».

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник. 2–ге вид., доп. і перероб. Київ : КНЕУ, 2002. 624 с.
2. Аудит. Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту : підручник / В.В. Немченко та ін. Київ : ЦУЛ, 2012. 540 с.
3. Білик М. Д. Організація і методика аудиту сільськогосподарських підприємств : підручник. Київ : КНЕУ, 2003. 628 с.
4. Бутинець Ф.Ф. Аудит : підручник. 3–тє вид., переробл. і доповн. Житомир : ПП «Рута», 2006. 512 с.
5. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студ. Спец. «Облік і аудит» ВНЗ. 5–те вид., доп. і перероб. Житомир : ПП «Рута», 2003. 726 с.
6. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студ. спец. «Облік і аудит» ВНЗ. 7–ме вид., доп. і перероб. Житомир : ПП «Рута», 2006. 832 с.
7. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студ. спец. «Облік і аудит» ВНЗ. 8–ме вид., доп. і перероб. Житомир : ПП «Рута», 2009. 912 с.
8. Бутинець Ф. Ф., Войнолович О. П., Томашевська І. Л. Організація бухгалтерського обліку : підручник. Житомир: ПП «Рута», 2005. 528 с.
9. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посіб. / Хом'як Р. Л.,Партин Г. О., Корягін М. В. та ін. 2–ге вид.; за ред. Р. Л. Хом'яка. Львів : Інтелект– Захід, 2003. 820 с.
10. Васильців Т. Г., Іляш О. І., Міценко Н. Г. Економіка малого підприємства : навч. посіб. / за ред. Т. Г. Васильціва. Київ : Знання, 2013. 446 с.
11. Ватуля І. Д., Канцедал Н. А., Пономаренко О. Г. Аудит. Практикум : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2007. 304 с.
12. Волинець Л. Калькулювання собівартості продукції рослинництва.

Консультант бухгалтера. 2005. № 17. С. 13–24.

13. Волошин Н. К. Облік собівартості готової продукції. Облік реалізації готової продукції. *Дебет–Кредит*. 2000. № 33. С. 26–37.
14. Гінзеровський, В. Облік і контроль витрат рослинництва : навч. посіб. Київ. 2012. Ч. 1. С. 52–54.
15. Гнатишин Л. Б., Прокопишин О. С. Організація обліку : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2014. 432 с.
16. Гончарук Я. А., Рудницький В. С. Аудит : навч. посіб. 3–тє вид., перероб. і доповн. Київ : Знання, 2012. 443 с.
17. Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку : навч. посіб. Київ : А.С.К., 2002. 266 с.
18. Грещак М. Г., Коцюба О. С. Управління витратами : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2002. 131 с.
19. Давидович І. Є. Контролінг : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 552 с.
20. Дем'яненко С. І. Менеджмент аграрних підприємств : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2005. 347 с.
21. Довбенко В. І., Мельник В. М. Потенціал та розвиток підприємства : Львів: Вид–во Нац. ун. «Львівська політехніка», 2010. 232 с.
22. Долбнєва Д. В. Міжнародний аудит : конспект лекцій. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. 92 с.
23. Должанський М. І., Должанський А. М. Бухгалтерський облік в Україні з використанням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку : навч. посіб. Львів : Львівський банківський інститут НБУ, 2003. 494 с.
24. Доцюра С. Обліковуємо вирощене зерно : усе, що необхідно знати. *Бухгалтерський тиждень*. 2016. №40. С. 15. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bn/2016/october/issue-40/article-22095.html> (дата звернення: 15.10.2022).
25. Економіка підприємства : навч. посіб. 2-ге видання. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 488 с.

26. Економіка і підприємництво, менеджмент : навч. посіб. / Рогач С.М. та ін. Київ: Видавничий центр НУБіП України, 2015. 726 с.
27. Жук В.М. Нові методологічні засади обліку сільськогосподарської діяльності та проблеми практичного застосування П(С)БО 30 «Біологічні активи». *Облік і фінанси АПК*. 2006. № 6. С. 34-42.
28. Звітність підприємства : підручник. / М. І. Бондар та ін. Київ : ЦУЛ, 2015. 570 с.
29. Зінченко О. В., Гірічева Я. Є. Аудит готової продукції підприємства *Інформаційно-аналітичне забезпечення ефективності діяльності підприємств у контексті економічної безпеки в умовах інтеграції з ЄС* : матеріали міжнародної наук.-практич. Інтернет-конф., м. Київ, 27 травня 2016 р. Київ, 2016. С. 96–98.
30. Зінченко О.І., Салатенко В.Н., Білоножко М.А. Рослинництво : підручник / за ред. О. І. Зінченка. Київ : Аграрна освіта, 2001. 591 с.
31. Іванух Р. А., Дусановський С. Л., Білан Є. М. Аграрна економіка і ринок : монографія. Тернопіль : Збруч, 2003. 305 с.
32. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. Дата оновлення: 12.12.2017. URL: <https://zakon.help/law/291/> (дата звернення: 27.09.2022).
33. Карпенко О. В. Управлінський облік : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
34. Карпенко О.В. Управлінський облік: Організація, методологія, методика викладання : монографія. Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2005. 341 с.
35. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 12.10.2022).
36. Кононенко Л. А. Проблема оцінки зернової продукції на сучасному етапі. *Розвиток наукових досліджень – 2013* : матеріали III міжнарод. наук.-практ. конф., м. Полтава, 26–28 лист. 2007 р., Т. 10, Полтава, 2007. С. 86–

- 88.
37. Крушельницька О. В. Управління матеріальними ресурсами підприємства : навч. посіб. Київ : Кондор, 2010. 162 с.
38. Кулаковська Л. П., Піча Ю. В. Організація і методика аудиту. : навч. посіб. 2–ге вид. перероб. і доповн. Київ : Каравела, 2005. 560 с.
39. Лавріненко, А. С. Проблеми обліку витрат на виробництво сільськогосподарської продукції/ *Юність науки – 2012* : міжнар. студ. наук.-практ. конф. (18–19 квіт. 2012 р.). 2012. Т. II. С. 34–35.
40. Лень В.С., Гливенко В.В. Бухгалтерський облік в Україні : основи та практика : навч. посіб. 3–тє вид., доп. Київ : ЦУЛ, 2008. 608 с.
41. Макарова Г. С., Мушта В. В. Удосконалення обліку та формування собівартості готової продукції підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. № 3. С. 527-533. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/3_ukr/90.pdf (дата звернення: 10.11.2022).
42. Мельник Т. Г. та ін. Розвиток національної системи бухгалтерського обліку і контролю в Україні в умовах євроінтеграції : монографія. Київ : Кондор, 2017. 226 с.
43. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: наказ Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132/ URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0132555-01>. (дата звернення: 01.11.2022).
44. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» : затв. Комітетом з міжнародних бухгалтерських стандартів. Дата оновлення : 01.01.2012. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021 (дата звернення: 02.10.2022).
45. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 «Сільське господарство» : затв. Комітетом з міжнародних бухгалтерських стандартів. Дата оновлення: 01.01.2012. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_027 (дата звернення: 01.10.2022).

46. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 років. Частина I. URL: https://www.apu.net.ua/attachments/article/1151/2017_часть1.pdf (дата звернення: 30.10.2022)
47. Муковіз, В. С. Побудова обліку витрат з урахуванням впливу організаційно-технологічних особливостей виробництва продукції рослинництва. *АгроСвіт*. 2013. № 7. С. 12–16.
48. Огійчук М. Ф. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах : підручник. 2–ге вид., перероб. і допов. Київ : Вища освіта, 2003. 800 с.
49. Організація та методика аудиту / В. В. Демченко ін. Київ : Друк, 2012. 288 с.
50. Пантелеєв В. П. Внутрішньогосподарський контроль: методологія та організація : монографія. Київ : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2008. 491 с.
51. Петрик О. А., Фенченко М. Т. Аудит у зарубіжних країнах : навч. -метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2002. 168 с.
52. Петришина Н. С., Перун Р. В. Проблеми обліку готової продукції та її реалізації. *Наука й економіка*. 2014. Вип. 1. С. 49–52.
53. Пилипенко І. І., Редько О. Ю. Стандарти аудиту та етики : навч. посіб. Київ : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2012. 283 с.
54. Погосова, А. В. Обліково–аналітичне забезпечення управління витратами на виробництво продукції рослинництва у сільськогосподарських підприємствах. *АгроСвіт*. 2014. № 9. С. 37–42.
55. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12 2010 р. № 2755–VI. Дата оновлення: 06.09.2018. URL: <https://zakon.help/law/2755-VI> (дата звернення: 27.09.2022).
56. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. Дата оновлення: 09.12.2011. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan->

- rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-021474.html (дата звернення: 27.09.2022).
57. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. Дата оновлення : 27.06.2013. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021481.html> (дата звернення: 27.09.2022).
58. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. Дата оновлення: 27.06.2013. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021482.html> (дата звернення: 27.09.2022).
59. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. №790. Дата оновлення: 09.12.2011. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021481.html> (дата звернення: 27.09.2022).
60. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39. Дата оновлення: 18.06.2005. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG4382.html (дата звернення: 15.10.2022).
61. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: затв. Міністерством фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. Дата оновлення: 04.10.2016. URL: <https://zakon.help/law/879> (дата звернення: 27.09.2022).
62. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення: 24.10.2022).
63. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. №996–XIV. Дата оновлення: 03.11.2016. URL:

<https://buhgalter.com.ua/zakonodavstvo/buhgalterskiy-oblik/zakon-ukrayini-pro-buhgalterskiy-oblik-ta-finansovu-zvitnist-v-ukrayini/> (дата звернення: 27.09.2022).

64. Про застосування стандартів аудиту : рішення Аудиторської палати України від 08.06.2018 р. № 361. URL: <https://www.apu.net.ua/rishennyu-aru/1117-2018> (дата звернення: 26.09.2022)
65. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів : наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2006 р. № 1315. Дата оновлення: 30.12.2013. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/metodicheskie-rekomendacii/metodichni-rekomendaciyi-z-1024325.html> (дата звернення: 25.09.2022).
66. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів : наказ Міністерства фінансів України від 10.01.2007 року № 2. Дата оновлення: 30.12.2013. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/metodicheskie-rekomendacii/metodichni-rekomendaciyi-z-1024317.html> (дата звернення: 27.09.2022).
67. Про затвердження методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: наказ Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132. Дата оновлення: 31.10.2005. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN2842.html (дата звернення: 25.09.2022).
68. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах : наказ Міністерства аграрної політики України від 21.12.2007 № 929. URL: http://www.uazakon.com/documents/date_by/pg_gscmoz/index.htm (дата звернення: 27.09.2022).
69. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів : наказ Міністерства статистики України від 21.06.1996 року № 193. URL: <https://zakon.help/law/193-/> (дата звернення:

- 28.09.2022).
70. Про зерно та ринок зерна в Україні : Закон України від 04.07.2002 р. № 37-IV. Дата оновлення: 28.03.2017 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T020037.html (дата звернення: 15.10.2022).
71. Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21.06.2012 р. № 5007–VI. Дата оновлення: 19.10.2017. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T125007.html (дата звернення: 27.10.2022).
72. Пшенична А. Ж. Аудит : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2008. 320 с.
73. Садовська І. Б, Божидарнік Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ. : ЦУЛ, 2013. 688 с.
74. Слюсарчук Л. Облік готової продукції та її реалізації. *Вісник податкової служби України*. 2010. № 29. С. 42–48.
75. Сопко В. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. 3–тє вид., перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2000. 578 с.
76. Сорокіна О. С. Методика аудиту матеріально-виробничих запасів на підприємствах ефіроолійної галузі. *Науковий вісник УжНУ Серія : Економіка*. Ужгород, 2010. Спецвип. 29. Ч.1. С. 334–338.
77. Сук Л. Облік витрат і виходу продукції рослинництва. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2013. №10. С. 37-40.
78. Утенкова К. О. Аудит : навч. посіб. Київ : Алерта, 2011. 408 с.
79. Фаріон В.Я. Особливості обліку та калькулювання собівартості супутньої продукції у спиртовій промисловості. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні* : матеріали II міжнарод. наук.–практ. конф., м. Тернопіль, 29–30 лист. 2012 р. Тернопіль, 2012. С. 176–178.
80. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підручник / М. Ф. Огійчук та ін. / за ред. М.Ф. Огійчука., 6–е вид., перероб. і доп. Київ : Алерта, 2011. 1042 с.
81. Шваб Л. І. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Каравела, 2005. 568

с.

82. Шевчук В. О., Пожарицька І. М., Сурніна К. С. Аудит : підручник для студ. вищ. навч. закл. Сімферополь : Аріал, 2011. 218 с.
83. Щирба М.Т. Облікова політика в системі управлінського обліку : монографія. Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2011. 340 с.
84. Яровенко Т. С., Чернова А. І. Удосконалення методології бухгалтерського обліку готової продукції. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка»*. Дніпро, 2013. Вип. 7(2). С.195–200.
85. Rebuilding public confidence in Financial Reporting: an international perspective. URL: <http://www.ifac.org/Credibilite> (дата звернення: 27.09.2022).
86. Tryńka L.J. Zapewnienie ewidencyjno – analitycznego funkcjonowania systemu bezpieczeństwa ekonomicznego przedsiębiorstwa. Information Processing Actual Research Problems in Eastern Europe : monografie. Polska : wydawnictwo Politechnika Lubelska. Lublin, 2013. pp. 110 – 122.
87. Trynka L., Bohatyrenko O. Own working capital of enterprises: methodological approaches to analysis. Social innovations: theoretical and practical insights. Mykolas Romeris University, Vilnius, Lithuania, 2013. pp. 213 – 215.
88. DeCoster Don T. Management accounting : A decision emphasis / Don T. DeCoster, Eldon L. Schafer, Mary T. Ziebel. – 4th ed. – New York etc. : Wiley, 1988. p. 681.
89. Tsap V. Features of formation expenses agricultural enterprises in the inflation-devaluation processes URL:<http://www.economy.nayka.com.ua>. (дата звернення: 04.11.2022).

ДОДАТОК А

Особливості сільськогосподарського виробництва та їх вплив на організацію бухгалтерського обліку

№з/п	Особливості	Вплив на організацію бухгалтерського обліку
1	Земля – головний, незамінний засіб господарського виробництва. При розумному використанні вона не зношується, а навпаки, підвищує свою родючість, що пов'язано з додатковими фінансовими вкладеннями.	У бухгалтерському обліку відображається найважливіший засіб праці – земля. Знос (амортизація) на земельні ділянки не нараховується.
2	Сезонність, нерівномірність у використанні робочої сили і техніки протягом року.	Визначення фактичної собівартості проводять раз на рік. Спостерігається велике нагромадження в обліку витрат виробництва, які в кінці року розподіляються пропорційно обсягам одержаної продукції.
3	Невідповідність процесу затрат праці і матеріальних ресурсів з виходом продукції.	Оприбуткування й облік одержаної протягом року продукції проводяться за плановою собівартістю з доведенням її в кінці року до фактичної.
4	Процес створення продукту здійснюється під впливом не тільки знарядь та предметів праці, робочої сили, а й природних умов, причому останні впливають на розвиток продукту найбільше. Процес вкладання праці в сільське ТОВ «БАКАЙ-АГРО» внаслідок впливу зовнішнього середовища на біологічні процеси рослин розтягнутий у часі та характеризується сезонністю, що вимагає розвитку в сільському господарстві допоміжних промислів, які дозволяють повніше використовувати природні та трудові ресурси в сільському господарстві.	Необхідність своєчасного й точного обліку і контролю за виходом продукції рослинництва. Тривалість виробничого циклу в рослинництві вимагає організації обліку витрат на виробництво продукції не лише за культурами і окремими їх групами, а й з окремих процесів і видів робіт.
5	Сільськогосподарські підприємства відтворюють у ТОВ «БАКАЙ-АГРО» х своїми силами і засобами частину необхідних їм засобів виробництва.	Спостерігаються особливості обліку насіння та кормів власного виробництва.
6	Наявність різних форм власності.	Вплив на вибір форми бухгалтерського обліку.

ТОВ «БАКАЙ-АГРО»
(організація)
Рослинницька бригада № 1
(структурний підрозділ)

дата початку інвентаризації 16 липня 2022
дата закінчення інвентаризації 30 липня 2022

Акт інвентаризації наявності та витрат на вирощування продукції рослинництва в ТОВ «БАКАЙ-АГРО»
№ 1 дата 30 липня 2022

При проведенні інвентаризації встановлено наступне

Назва	Площа посіву		Стан посіву	Витрати, грн			Результати інвентаризації	
	Облікові дані	Фактично		Назва	Облікові дані	Фактично за технологічною картою	Перевищення фактичних витрат над обліковими, грн.	Зниження фактичних витрат над обліковими, грн.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.Пшениця озима	100	100	Відповідає нормам	Прямі матеріальні витрати	12000	12500	500	x
-	-	-	-	Прямі витрати на оплату праці	6000	5800	x	200
-	-	-	-	Інші прямі витрати	6789	6700	x	89
-	-	-	-	Загальновиробничі витрати	5000	6500	1500	x
-	-	-	-	Всього витрат по культурі	29789	31500	2000	289
2.Ячмінь								
....								
Всього по рослинництву								

ДОДАТОК Б

ТОВ «БАКАЙ-АГРО»
(організація)
Рослинницька бригада № 1
(структурний підрозділ)

дата початку інвентаризації 25 серпня 2022
дата закінчення інвентаризації 31 серпня 2022

Акт інвентаризації наявності та витрат на збирання продукції рослинництва в ТОВ «БАКАЙ-АГРО»

№ 2 дата 01 вересня 2022

При проведенні інвентаризації встановлено наступне:

Назва	Обсяг валового збору		Показники якості продукції	Витрати, грн			Результати інвентаризації	
	Облікові дані	Фактично		Назва	Облікові дані	Фактично за технологічною картою	Перевищення фактичних витрат над обліковими, грн.	Зниження фактичних витрат над обліковими, грн.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.Пшениця озима	22600	22600	I-12000 II- 10600	Прямі матеріальні витрати	17800	17800	x	x
–	–	–	–	Прямі витрати на оплату праці	15200	1500	x	200
–	–	–	–	Інші прямі витрати	7000	6500	x	5000
–	–	–	–	Загальновиробничі витрати	4700	5000	300	x
–	–	–	–	Всього витрат по культурі	44700	30800	300	5200
2.Ячмінь								
....								
Всього по рослинництву								

ДОДАТОК В

ДОДАТОК Д

Фінансова звітність ТОВ «БАКАЙ-АГРО» за 2019 рік

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрошена фінансова
звітність"
(пункт 5 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	Коди
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ"БАКАЙ-АГРО"	за ЄДРПОУ	2020 01 01
Територія <u>ЗАПОРІЗЬКА</u>	за КОАТУУ	32090095
Організаційно-правова форма господарювання <u>ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ</u>	за КОПФГ	240
Вид економічної діяльності <u>Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур</u>	за КВЕД	01.11
Середня кількість працівників, осіб <u>19</u>		
Одиниця виміру: <u>тис. грн. з одним десятковим знаком</u>		
Адреса, телефон <u>70441 ЗАПОРІЗЬКА ОБЛ. ЗАПОРІЗЬКИЙ РАЙОН С.БІЛЕНЬКЕ ВУЛ.КОМУНАРІВСЬКА БУД.76</u>		<u>2873970</u>

1.Баланс на 31 грудня 2019 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	1801006
			На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби :	1010	21 605,9	21 104,0
первісна вартість	1011	33 979,8	40 350,1
знос	1012	(12 373,9)	(19 246,1)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	21 605,9	21 104,0
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	8 106,6	9 631,0
у тому числі готова продукція	1103	5 039,3	7 960,6
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 599,5	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	-	-
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	464,1	136,6
Витрати майбутніх періодів	1170	9,3	331,7
Інші оборотні активи	1190	6 710,9	7 562,9
Усього за розділом II	1195	16 890,4	17 662,2
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	38 496,3	38 766,2

Продовження ДОДАТКУ Д

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	16,5	16,5
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	38 151,7	38 749,7
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	38 168,2	38 766,2
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	-	-
розрахунками з бюджетом	1620	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	328,1	-
Усього за розділом III	1695	328,1	-
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	38 496,3	38 766,2

2. Звіт про фінансові результати
за _____ Рік 2019 _____ р.

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	25 868,5	31 453,3
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	25 868,5	31 453,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(24 081,5)	(20 868,8)
Інші операційні витрати	2180	(156,5)	(153,0)
Інші витрати	2270	(1 032,6)	(693,9)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(25 270,6)	(21 715,7)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	597,9	9 737,6
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	597,9	9 737,6

Керівник

Головний бухгалтер

Гринь Володимир Миколайович

(ініціали, прізвище)

Кіс Ольга Іванівна

(ініціали, прізвище)

Звіт про основні економічні показники роботи ТОВ «БАКАЙ-АГРО» за 2019 рік

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ 3 2 0 9 0 0 9 5

Державне статистичне спостереження

Конфіденційність статистичної інформації забезпечується статтею 21 Закону України "Про державну статистику"

Порушення порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень тягне за собою відповідальність, яка встановлена статтею 186³ Кодексу України про адміністративні правопорушенняЗВІТ ПРО ОСНОВНІ ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ РОБОТИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ
за 2019 рік

Подають:	Термін подання
юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які здійснюють сільськогосподарську діяльність - територіальному органу Держстату	не пізніше 28 лютого

№ 50-сг
(річна)
ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Держстату
06.06.2017 № 127

Респондент:

Найменування: ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БАКАЙ-АГРО"

Місцезнаходження (юридична адреса):

70441 ЗАПОРІЗЬКА ОБЛ. ЗАПОРІЗЬКИЙ РАЙОН С.БІЛЕНЬКЕ ВУЛ.КОМУНАРІВСЬКА БУД.76
(поштовий індекс, область /АР Крим, район, населений пункт, вулиця /провулок, площа тощо, № будинку /корпусу, № квартири /офісу)

Адреса здійснення діяльності, щодо якої подається форма звітності (фактична адреса):

Комунарівська, 70441
(поштовий індекс, область /АР Крим, район, населений пункт, вулиця /провулок, площа тощо, № будинку /корпусу, № квартири /офісу)

ДОДАТОК Ж

Фінансова звітність ТОВ «БАКАЙ-АГРО» за 2020 рік

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 5 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	Коди		
		2021	01	01
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ"БАКАЙ-АГРО"	за ЄДРПОУ	32090095		
Територія ЗАПОРІЗЬКА	за КОАТУУ	2322180801		
Організаційно-правова форма господарювання Приватне підприємство	за КОПФГ	120		
Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	за КВЕД	01.11		
Середня кількість працівників, осіб	19			
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон	70441 ЗАПОРІЗЬКА ОБЛ. ЗАПОРІЗЬКИЙ РАЙОН С.БІЛЕНЬКЕ ВУЛ.КОМУНАРІВСЬКА БУД.76	2873970		

1.Баланс на 31 грудня 2020 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	6 030,1
Основні засоби :	1010	21 104,0	20 292,7
первісна вартість	1011	40 350,1	46 834,8
знос	1012	(19 246,1)	(26 542,1)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	21 104,0	26 322,8
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	9 631,0	18 596,5
у тому числі готова продукція	1103	7 960,6	8 507,0
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	682,2
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	-	148,2
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	136,6	0,1
Витрати майбутніх періодів	1170	331,7	-
Інші оборотні активи	1190	7 562,9	-
Усього за розділом II	1195	17 662,2	19 427,0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	38 766,2	45 749,8

Продовження ДОДАТКУ Ж

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	16,5	16,5
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	38 749,7	40 880,9
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	38 766,2	40 897,4
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	2 427,2
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	-	1 986,1
розрахунками з бюджетом	1620	-	335,5
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	23,6
розрахунками з оплати праці	1630	-	80,0
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	-	-
Усього за розділом III	1695	-	4 852,4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	1900	38 766,2	45 749,8

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2020 р.

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	28 125,4	25 868,5
Інші операційні доходи	2120	8,2	-
Інші доходи	2240	797,9	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	28 931,5	25 868,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(25 267,8)	(24 081,5)
Інші операційні витрати	2180	(988,5)	(156,5)
Інші витрати	2270	(543,7)	(1 032,6)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(26 800,0)	(25 270,6)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	2 131,5	597,9
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	2 131,5	597,9

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

Гринь Володимир Миколайович
(ініціали, прізвище)Гринь Володимир Миколайович
(ініціали, прізвище)

Звіт про основні економічні показники роботи ТОВ «БАКАЙ-АГРО» за 2020 рік

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ 3 2 0 9 0 0 9 5

Державне статистичне спостереження

Конфіденційність статистичної інформації забезпечується статтею 21 Закону України "Про державну статистику"

Порушення порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень тягне за собою відповідальність, яка встановлена статтею 186³ Кодексу України про адміністративні правопорушенняЗВІТ ПРО ОСНОВНІ ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ РОБОТИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ
за 2020 рік

Подають:	Термін подання
юридичні особи, які здійснюють сільськогосподарську діяльність - територіальному органу Держстату	не пізніше 28 лютого

№ 50-сг
(річна)
ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Держстату
від 10.06.2020 № 171

Респондент:

Найменування: **ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БАКАЙ-АГРО"**

Місцезнаходження (юридична адреса):

70441 ЗАПОРІЗЬКА ОБЛ. ЗАПОРІЗЬКИЙ РАЙОН С.БІЛЕНЬКЕ ВУЛ.КОМУНАРІВСЬКА БУД.76
(поштовий індекс, область /АР Крим, район, населений пункт, вулиця /провулок, площа тощо, № будинку /корпусу, № квартири /офісу)

Адреса здійснення діяльності, щодо якої подається форма звітності (фактична адреса):

Комунарівська, 70441
(поштовий індекс, область /АР Крим, район, населений пункт, вулиця /провулок, площа тощо, № будинку /корпусу, № квартири /офісу)

2 3 2 2 1 8 0 8 0 1 - КОАТУУ (фактична адреса визначається автоматично в разі подання форми в електронному вигляді)

Інформація щодо відсутності даних

У випадку відсутності даних необхідно поставити у прямокутнику позначку - -

Зазначте одну з наведених нижче причин відсутності даних:

-

ф. № 50-са (річна) стор. 2

РОЗДІЛ 1. Структура собівартості за видами продукції сільського господарства

1.1. Продукція рослинництва

(тис. грн (з одним десяткомвим знає))

Назва виду продукції	Код рядка	Виробнича собівартість виробленої продукції (сума граф 2,7,8)	У тому числі											Собівартість реалізованої продукції (рахунок 90)	Витрати на збут (рахунок 9 або рахунок 9Є)
			прямі матеріальні витрати-усього (сума граф 3-6)	з них				прямі витрати на оплату праці	інші прямі витрати та загально-виробничі витрати усього (сума граф 9-12)	з них					
				вартість насіння та посадкового матеріалу	вартість мінеральних добрив	вартість пального і мастильних матеріалів	вартість решти прямих матеріальних витрат			відрядування на соціальні заходи	амортизація	оплата послуг сторонніх організацій	решта інших прямих та загально-виробничих витрат		
А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Продукція рослинництва – усього (>= сумі рядків 1102, 1111-1122)	1101	25 105,1	12 934,4	1 651,9	5 579,9	2 363,5	3 339,1	2 016,7	10 154,0	178,2	7 121,9	1 075,7	1 778,2	25 267,8	-
Культури зернові та зернобобові (>= сумі рядків 1103-1110)	1102	18 777,6	10 430,3	1 510,3	4 137,8	1 573,9	3 208,3	1 427,3	6 920,0	97,4	4 893,6	675,7	1 253,3	19 123,1	-
у тому числі пшениця	1103	7 309,0	3 752,4	315,7	2 631,7	667,0	138,0	601,9	2 954,7	21,3	1 983,9	-	949,5	6 171,4	-
кукурудза на зерно	1104	8 520,0	5 210,1	973,9	799,0	455,3	2 981,9	492,3	2 817,6	55,5	1 949,7	675,7	136,7	7 926,1	-
ячмінь	1105	1 587,5	758,9	100,7	438,7	177,4	42,1	166,5	662,1	10,3	498,3	-	153,5	2 207,2	-
жито	1106	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
овес	1107	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
гречка	1108	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
просо	1109	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
культури зернобобові сушені	1110	1 360,0	707,9	120,0	268,4	274,2	45,3	166,6	485,5	10,3	461,7	-	13,5	2 818,4	-
Боби сої	1111	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Насіння льону-довгунцю	1112	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Насіння ріпаку й кользу	1113	2 817,5	1 520,7	73,5	1 166,5	216,1	64,6	74,2	1 222,6	32,4	275,6	400,0	514,6	2 922,4	-
Насіння соняшнику	1114	3 490,0	983,4	68,1	275,6	573,5	66,2	515,2	1 991,4	48,4	1 932,7	-	10,3	3 222,3	-
Буряк цукровий фабричний	1115	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Шишки хмелю	1116	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Картопля	1117	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культури овочеві відкритого ґрунту	1118	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культури овочеві закритого ґрунту	1119	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Виноград	1120	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культури плодові	1121	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культури ягідні	1122	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ДОДАТОК К

Фінансова звітність ТОВ «БАКАЙ-АГРО» за 2021 рік

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	Коди		
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ"БАКАЙ-АГРО"	за ЄДРПОУ	2022	01	01
Територія ЗАПОРІЗЬКА	за КАТОТГГ 1	32090095		
Організаційно-правова форма господарювання Приватне підприємство	за КОПФГ	120		
Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	за КВЕД	01.11		
Середня кількість працівників, осіб 19				
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон 70441 ЗАПОРІЗЬКА ОБЛ. ЗАПОРІЗЬКИЙ РАЙОН С.БІЛЕНЬКЕ ВУЛ.КОМУНАРІВСЬКА БУД.76		2873970		

1.Баланс на **31 грудня 2021** р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду	Форма № 1-м	Код за ДКУД	1801006
				2	3	4
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи	1000	-	-			
Первісна вартість	1001	-	-			
Накопичена амортизація	1002	(-)	(-)			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	6 030,1	7 187,5			
Основні засоби :	1010	20 292,7	16 174,3			
первісна вартість	1011	46 834,8	49 856,9			
знос	1012	(26 542,1)	(33 682,6)			
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-			
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-			
Інші необоротні активи	1090	-	-			
Усього за розділом I	1095	26 322,8	23 361,8			
II. Оборотні активи						
Запаси :	1100	18 596,5	28 370,6			
у тому числі готова продукція	1103	8 507,0	17 836,3			
Поточні біологічні активи	1110	-	-			
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	-	2 255,0			
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	682,2	2,8			
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-			
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	148,2	6 190,0			
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-			
Гроші та їх еквіваленти	1165	0,1	0,1			
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-			
Інші оборотні активи	1190	-	-			
Усього за розділом II	1195	19 427,0	36 818,5			
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття						
Баланс	1300	45 749,8	60 180,3			

Продовження ДОДАТКУ К

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	16,5	16,5
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	40 880,9	50 624,0
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	40 897,4	50 640,5
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	2 427,2	998,5
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	1 986,1	152,0
розрахунками з бюджетом	1620	335,5	884,2
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	23,6	-
розрахунками з оплати праці	1630	80,0	10,4
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	-	1 021,0
Усього за розділом III	1695	4 852,4	3 066,1
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	45 749,8	60 180,3

2. Звіт про фінансові результати
за _____ Рік 2021 _____ р.

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	29 319,0	28 125,4
Інші операційні доходи	2120	372,8	8,2
Інші доходи	2240	1 703,6	797,9
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	31 395,4	28 931,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(20 247,8)	(25 267,8)
Інші операційні витрати	2180	(941,5)	(988,5)
Інші витрати	2270	(511,6)	(543,7)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(21 700,9)	(26 800,0)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	9 694,5	2 131,5
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	9 694,5	2 131,5

Керівник

Головний бухгалтер

Гринь Володимир Миколайович
(ініціали, прізвище)Гринь Володимир Миколайович
(ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

Звіт про основні економічні показники роботи ТОВ «БАКАЙ-АГРО» за 2021 рік

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ

3	2	0	9	0	0	9	5
---	---	---	---	---	---	---	---

Державне статистичне спостереження

Конфіденційність статистичної інформації забезпечується статтею 21 Закону України "Про державну статистику"

Порушення порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень тягне за собою відповідальність, яка встановлена статтею 186³ Кодексу України про адміністративні правопорушення

Безкоштовний сервіс для електронного звітування "Кабінет респондента" за посиланням: <https://statzvit.ukrstat.gov.ua>

ЗВІТ ПРО ОСНОВНІ ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ РОБОТИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ за 2021 рік

Подають:	Термін подання
юридичні особи, які здійснюють сільськогосподарську діяльність - територіальному органу Держстату	не пізніше 28 лютого

№ 50-сг
(річна)
ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Держстату
25 червня 2021 р. № 157

Респондент:

Найменування: ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БАКАЙ-АГРО"

Місцезнаходження (юридична адреса): 70441 ЗАПОРІЗЬКА ОБЛ. ЗАПОРІЗЬКИЙ РАЙОН С.БІЛЕНЬКЕ ВУЛ.КОМУНАРІВСЬКА БУД.76

(поштовий індекс, область /АР Крим, район, населений пункт, вулиця /провулок, площа тощо, № будинку/корпусу, № квартири /офісу)

Територіальна громада: -

Адреса здійснення діяльності, щодо якої подається форма звітності (фактична адреса):

Комунарівська, 70441

(поштовий індекс, область /АР Крим, район, населений пункт, вулиця /провулок, площа тощо, № будинку/корпусу, № квартири /офісу)

Територіальна громада: -

Код території відповідно до:

Кодифікатора адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад (КАТОТТГ)

Класифікатора об'єктів адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ)

U	A	2	3	0	6	0	0	1	0	0	1	0	0	6	5	9	9	7
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

 або

2	3	2	2	1	8	0	8	0	1
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

(код території визначається автоматично в разі подання форми в електронному вигляді)

Інформація щодо відсутності даних

У випадку відсутності даних необхідно поставити у прямокутнику позначку -

-

Зазначте одну з наведених нижче причин відсутності даних:

-

